

Z P R A V O D A J

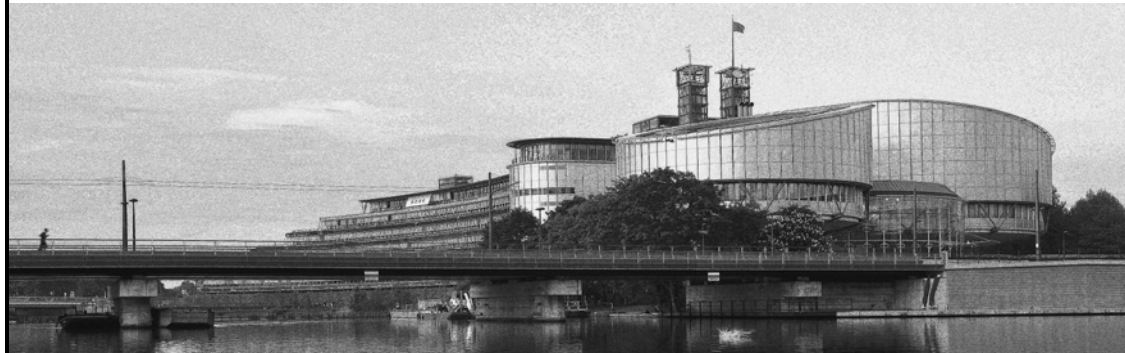
KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE
pro zastupování České republiky před
EVROPSKÝM SOUDEM PRO LIDSKÁ PRÁVA

Ročník 5 / Číslo 3
Říjen 2017

Připravován ve spolupráci
s analytickými útvary
Ústavního soudu,
Nejvyššího soudu,
Nejvyššího správního
soudu a Kanceláře
veřejného ochránce práv.

Přináší ve formě anotací
informace o aktuální
judikatuře EŠLP vydané
proti ČR i ostatním
státům Rady Evropy.

Vychází čtvrtletně
v elektronické formě
([archív zde](#)).

„... slyšeli jsme zde, že je ne-
možné, aby byla detence
v souladu s nejlepším zájmem
dítěte, protože má nesmírně
škodlivé následky na osobnost
dítěte. Tuto pozici také zastává
Výbor OSN pro práva dítěte...

...věřím, že tato konference
bude signálem začátku (...)
procesu sledujícího potřebu
(...) omezit toto zbytečné
utrpení dětí a zvýšit důvěru
všech v naše společné hodnoty
a instituce.

(...) velice rád bych nazval proces,
který začne se zítřejším
dnem, pokud je to jen trochu
možné, Procesem pražské kon-
ference ...“

Christos Giakoumopoulos,
generální ředitel Rady Evropy
pro lidská práva a právní stát,
na konferenci *Immigration
Detention of Children: Coming
To A Close?*,
Praha, 26. září 2017

KONTAKT

Kancelář vládního zmocněnce pro
zastupování ČR před EŠLP
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
e-mail: kvz@msp.justice.cz
web: www.justice.cz

Databáze judikatury

web: eslp.justice.cz

SLOVO ÚVODEM

Jako Husákovo dítě, které má navíc rádo historii, nemohu nezpomenout stého výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Před očima mi přitom defilují vzpomínky na lampionové průvody nebo na obrázky zesnulých sovětských vůdců, které jsme v první polovině osmdesátých let lepili do linkovaných školních sešitů, pokaždé opatřené černým rámečkem. Až přišel ten poslední, dosud žijící, leč již bez funkce, který napsal spisek *Přestaoba a nové myšlení pro naši zemi a pro celý svět* a pronesl snad také úvahu, že „revoluce, která v Moskvě začala, se do Moskvy vrátí“. Dumám nad tím, zda se tak stalo, a pokud ne, zda vůbec, kdy a jak k tomu dojde.

Ona říjnová revoluce z roku 1917, jak známo, vypukla v listopadu. A podobně je to i s tímto číslem našeho Zpravodaje. Formálně ho vedeme jako říjnové, ale pro nával práce, vyvolaný především akcemi českého předsednictví ve Výboru ministrů Rady Evropy, které Kancelář vládního zmocněnce organizovala na podzim, bylo ještě dříve než v den **pětistého výročí** zahájení něčeho, co by se snad dalo nazvat **protestantskou revolucí v Německu**, jasné, že se dodržet termín v desátém měsíci letošního roku nepodaří. Hleďme však! Zpravodaj je konečně zde! A lépe pozdě nežli později.

Jak jsem na tomto místě avizoval minule, na záříjové konferenci jsme se v Praze spolu s více než dvěma sty odborníky ze 42 zemí zabývali otázkou, **zda směřujeme ke konci uplatňování detence migrujících dětí**. Z projevů expertů bylo patrné, že se tato praxe dostává za okraj toho, co mezinárodní právo připouští. Snad je možné si ještě představit výjimku v mezní situaci, kdy tato detence trvá velmi krátkou dobu a kdy nelze využít žádného dostatečně účinného alternativního opatření pro téměř bezprostřední zajištění nařízeného vyhoštění. Tak to alespoň zatím připouští Evropský soud pro lidská práva („Soud“), třebaže z jeho judikatury nelze s jistotou dovozovat, že v nějakém dalším projednávaném případě nakonec neučiní závěr, že nejlepší zájem dítěte, který by měl být vždy zvažován jako prvořadé kritérium při veškerém rozhodování týkajícím se dětí, tuto praxi ve skutečnosti vylučuje v jakékoli podobě. Pokud se tak stane, nebude to vypadat jako žádný revoluční obrat v dosavadním přístupu, ale jako výsledek minimálně několikiletého směřování.

Přesto je Soud revolucí bez mrknutí oka schopen. V říjnu takto odmítl více než 12 tisíc ukrajinských stížností na nedostatek výkonu vnitrostátních soudních rozhodnutí s tím, že z jeho hlediska posuzování takových kauz nemá žádný smysl a že se tím má zabývat Výbor ministrů Rady Evropy v rámci dohledu nad výkonem dřívějších rozsudků proti jmenovanému státu. Jakkoli lze pochopit, že pohár trpělivosti přetekl, není úplně namístě vydat rozsudek, jenž musel být překvapivý pro Ukrajinu i pro ostatní státy zastoupené ve Výboru ministrů a zcela šokující pro všechny poškozené, kteří oprávněně doufali, a někdy i dlouhá léta, že jim Štrasburk pomůže. Na anotaci věci *Burmych a ostatní* se však můžete těšit až v některém z příštích čísel.

Úspěšný závěr roku přeje

JUDr. Vít Alexander Schorm,
vládní zmocněnec

OBSAH

Obsah	2	Databáze DNA	11
Rozsudky a rozhodnutí Soudu proti České republice	3	Rozsudek ze dne 22. června 2017 ve věci <i>Aycaguer proti Francii</i>	11
Odškodnění nepřiměřené délky řízení	3	Down raids	12
Rozhodnutí ze dne 23. května 2017 ve věci <i>Zaňko proti České republice</i>	3	Rozhodnutí ze dne 21. března 2017 ve věci <i>Janssen-Cilag S. A. S. proti Francii</i>	12
Zneužití práva podat stížnost	4	Práva LGBTI	13
Rozsudek o spravedlivém zadostiučinění ze dne 6. dubna 2017 ve věci <i>Žáková proti České republice</i>	4	Rozsudek ze dne 6. dubna 2017 ve věcech <i>A. P., Garçon a Nicot proti Francii</i>	13
Rozsudky a rozhodnutí Soudu proti jiným státům než České republice	5	Rozsudek ze dne 20. června 2017 ve věci <i>Bayev a ostatní proti Rusku</i>	15
Advokacie	5	Nestrannost soudu	17
Rozsudek ze dne 27. června 2017 ve věci <i>Lekavičiené proti Litově</i>	5	Rozsudek ze dne 27. června 2017 ve věci <i>Ramljak proti Chorvatsku</i>	17
Bankovní tajemství	6	Nevládní organizace	19
Rozsudek ze dne 27. dubna 2017 ve věci <i>Sommer proti Německu</i>	6	Rozsudek ze dne 27. června 2017 ve věci <i>Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní proti Bosně a Hercegovině</i>	19
Daňové řízení	7	Terorismus	21
Rozsudek ze dne 4. května 2017 ve věci <i>Chap Ltd. proti Arménii</i>	7	Rozsudek ze dne 13. dubna 2017 ve věci <i>Tagayeva a ostatní proti Rusku</i>	21
Rozsudek ze dne 18. května 2017 ve věci <i>Jóhanesson a ostatní proti Islandu</i>	9	Závěrem...	26
Rozsudek ze dne 1. června 2017 ve věci <i>J. M. a ostatní proti Rakousku</i>	10		

Zpravodaj vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti.

Autoři anotací (v abecedním pořadí): Jana Dostalová (NSS), Adam Herma (KVOP), Eliška Hodysová (KVZ), Petr Konůpka (KVZ), Viktor Kunderák (KVZ), Petra Lehotská (KVOP), Lubomír Majerčík (ÚS), Jana Martinková (KVZ), Andrea Pokorná (NS), Vladimír Pysk (KVZ), Kateřina Šimonová (ÚS) a Martina Weissová (NSS).

Obsah Zpravodaje: Petr Konůpka. **Úvodní fotografie:** © Vít Alexander Schorm.

Anotace rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva obsažené ve Zpravodaji nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským právem. Zpravodaj jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.

ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI ČESKÉ REPUBLICE

ODŠKODNĚNÍ NEPŘIMĚŘENÉ DĚLKY ŘÍZENÍ

Rozhodnutí ze dne 23. května 2017 ve věci č. 19782/15 – Zaňko proti České republice

Výbor první sekce Soudu rozhodl o nepřijatelnosti stížnosti, v níž stěžovatelka namítala porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, když shledal, že vzhledem k výši odškodnění, kterého se stěžovatelce na vnitrostátní úrovni dostalo, ji nadále nelze považovat za oběť namítaného porušení Úmluvy. Z důvodu nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy Soud dále prohlásil za nepřijatelné námitky porušení čl. 6 odst. 1 a článku 13 Úmluvy z důvodu nepřiměřené délky kompenzačního řízení samotného.

I. Skutkové okolnosti

A. NALÉZACÍ ŘÍZENÍ

V březnu 2007 se stěžovatelka obrátila na soudy s návrhem na zahájení řízení o nahrazení souhlasu druhého rodiče s podáním žádosti o udělení českého státního občanství nezletilému. V červenci 2009 pak podala návrh na pozastavení rodičovské odpovědnosti otce. Řízení byla poznamenána obdobími, kdy zůstaly vnitrostátní soudy téměř nečinné. Obě řízení byla zastavena v dubnu 2013, jelikož stěžovatelka vzala oba návrhy zpět poté, co jí vyhověly soudy v rodném Bělorusku, které otce zbavily rodičovské odpovědnosti. Celková délka řízení činila více než 6 let, během nichž se stěžovatelka rozhodnutí ve věci nedočkala.

B. KOMPENZAČNÍ ŘÍZENÍ

V říjnu 2012 stěžovatelka uplatnila u Ministerstva spravedlnosti nárok na peněžité odškodnění za nemajetkovou újmu, která jí měla být způsobena v důsledku nepřiměřené délky daného řízení. Dle názoru ministerstva však nedošlo k nesprávnému úřednímu postupu ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Stěžovatelka se následně domáhala zadostiučinění žalobou k Obvodnímu soudu pro Prahu 2 a po jejím zamítnutí i skrze odvolání k Městskému soudu v Praze. Soudy sice uznaly, že řízení trpěla průtahy, nicméně konstatování porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě bylo podle jejich názoru postačující formou nápravy. Přestože stěžovatelka podala již v této fázi vnitrostátního řízení stížnost k Soudu, domáhala se dále přiznání odškodnění na vnitrostátní úrovni dovoláním. Nejvyšší soud stěžovatelce při-

svědčil v tom, že se podřízeným soudům nepodařilo vyvrátit silnou domněnku, že jí v důsledku nepřiměřené délky vnitrostátního řízení byla způsobena nemajetková újma, kterou je třeba odčinit v penězích. Ve světle těchto skutečností žalované ministerstvo v rámci opakovaného řízení před soudem prvního stupně uzavřelo se stěžovatelkou smír, na jehož základě jí byla přiznána a vyplacena náhrada újmy ve výši 102 938 Kč, úrok z prodlení čítající 21 908 Kč a náhrada nákladů právního zastoupení ve výši 30 637 Kč.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

I přes shora uvedené skutečnosti se stěžovatelka rozhodla v řízení před Soudem pokračovat, když namítala, že přiznané odškodnění pokrývalo výlučně újmu způsobenou jí průtahy původního řízení, přičemž ani samotné kompenzační řízení nedostalo požadavku na projednání v přiměřené lhůtě dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Stěžovatelka zároveň tvrdila, že vnitrostátní kompenzační prostředek nápravy je neúčinný ve smyslu článku 13 Úmluvy, neboť vnitrostátní soudy při výpočtu náhrad z úřední povinnosti nezohledňují jeho nepřiměřenou délku.

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Soud připomněl, že postavení stěžovatele coby oběti ve smyslu článku 34 Úmluvy závisí na tom, zda vnitrostátní orgány uznaly – výslovně nebo alespoň co do podstaty – namítané porušení Úmluvy a zda poskytly stěžovateli vhodnou a dostatečnou nápravu (*Amuur proti Francii*, č. 19776/92, rozsudek ze dne 25. června 1996, § 36; *Fešar proti České republice*, č. 76576/01, rozsudek ze dne 13. listopadu 2008, § 44). Soud přihlédl k tomu, že Obvodní soud pro Prahu 2 výslovně uznal, že k porušení práva stěžovatelky na projednání věci v přiměřené lhůtě došlo. Strany následně uzavřely smírné urovnání, na jehož základě se stěžovatelce dostalo vhodné a dostatečné nápravy. Soud tedy přisvědčil vládě, že byly splněny obě podmínky, které vedou ke ztrátě postavení oběti, a proto stížnost odmítl jako nepřijatelnou v souladu s čl. 35 odst. 3 a 4 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Na poli tohoto ustanovení Úmluvy Soud rovněž souhlasil s vládou v tom, že stěžovatelka na vnitrostátní úrovni nenamítala, že by bylo nepřiměřeně dlouhé i kompenzační řízení samotné, ani že by z tohoto důvodu nebylo možné považovat daný prostředek nápravy za účinný pro účely článku 13 Úmluvy. Tuto námitku tudíž prohlásil za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy dle čl. 35 odst. 1 a 4 Úmluvy.

ZNEUŽITÍ PRÁVA PODAT STÍŽNOST

Rozsudek o spravedlivém zadostiučinění ze dne 6. dubna 2017 ve věci č. 2000/09 – Žáková proti České republice

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že Česká republika je povinna stěžovatelce vyplatit spravedlivé zadostiučinění zahrnující majetkovou škodu, nemajetkovou újmu i náklady řízení v celkové výši 58 132 eur. Současně jednomyslně zamítl námitku vlády týkající se zneužití práva podat stížnost.

I. Skutkové okolnosti

V rozsudku ve věci samé ze dne 3. října 2013 Soud rozhodl, že v důsledku postupu města Třebíč a katastrálního úřadu, který následně nenapravily ani vnitrostátní soudy a kterým byla v konečném důsledku stěžovatelka zbavena svého vlastnictví k pozemkům užívaným městem k zajištění komunálních služeb, došlo k porušení jejího práva na ochranu majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1. Posouzení otázky spravedlivého zadostiučinění Soud odložil s tím, že mu účastníci řízení mají předložit písemná stanoviska a zejména ho vyzoomět o případné dohodě.

Řízení o smírném urovnání věci nebyla úspěšná, jelikož právní zástupce stěžovatelky v médiích kriticky komentoval postoj vlády k požadavkům jeho klientky. V článku byl postoj vlády charakterizován slovy, že „stát se cuká“ a je „mírně řečeno neseriózní“ a „v rozporu se základními zásadami spravedlnosti a také našimi zákony“ (celý článek je dostupný [zde](#)). Jelikož toto jednání právního zástupce stěžovatelky porušovalo pravidlo důvěrnosti jednání o smírném urovnání vtělené do článku 39 Úmluvy, vláda jednání přerušila a vznesla námitku zneužití práva podat stížnost.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K PŘEDBĚŽNÉ NÁMITCE VLÁDY

Soud úvodem připomněl, že pravidlo důvěrnosti chrání účastníky řízení i Soud před pokusy vyvíjet na ně politický či jakýkoli jiný nátlak (*Abbasov a ostatní proti Ázerbájdžánu*, č. 36609/08, rozhodnutí ze dne 28. května 2013, § 28). Jde o absolutní pravidlo, kdy je nerozhodné, jaké množství informací a v jakém detailu bylo zveřejněno (*Balenović proti Chorvatsku*, č. 28369/07, rozhodnutí ze dne 30. září 2010). Úmyslné porušení zásady důvěrnosti může být zneužitím práva podat stížnost ústícím v prohlášení stížnosti za nepřijatelnou (*Miroľubovs a ostatní proti Lotyšsku*, č. 798/05, rozhodnutí ze dne 15. září 2009, § 66).

Ve vztahu k projednávané věci Soud konstatoval, že jednání právního zástupce stěžovatele porušilo pravidlo

důvěrnosti. Pakliže by věc byla ve stádiu posuzování přijatelnosti a odůvodněnosti, mohla by dle Soudu být odmítnuta pro zneužití práva podat stížnost (*Benjocki a ostatní proti Srbsku*, č. 5958/07, rozhodnutí ze dne 15. prosince 2009, a další). v projednávané věci, kdy již byl vynesena rozsudek ve věci samé, je však podle Soudu situace jiná. Jednání právního zástupce stěžovatelky dle Soudu nelze označit za zneužití práva podat stížnost, jelikož požadavky stěžovatelky na spravedlivé zadostiučinění již byly zveřejněny v rozsudku ve věci samé a projednávaná věc nastoluje závažnou otázku nemožnosti stěžovatelky účinně brojit proti opatření zasahujícím do jejích majetkových práv.

Soud proto zamítl předběžnou námitku vlády a rozhodl, že v projednávání věci bude pokračováno.

B. KE SPRAVEDLIVÉMU ZADOSTIUCHINĚNÍ

Stěžovatelka se domáhala částky 188 677 eur z titulu náhrady majetkové škody, kterou opírala o výši tržní ceny předmětných pozemků v roce 2014. Soud v souladu s postojem vlády vyšel při výpočtu majetkové škody z hodnoty pozemku v době zásahu do práv stěžovatelky, tedy v roce 1997, a výši náhrady majetkové škody určil na částku 43 230 eur. (Právní zástupce stěžovatelky v inkriminovaném článku v médiích označoval za „neseriózní“ a „v rozporu se základními zásadami spravedlnosti“ právě postoj vlády, že výpočet výše škody se musí odvíjet od ceny pozemků v okamžiku, kdy došlo k protiprávnímu zásahu do práv stěžovatelky.)

Soud dále stěžovatelce přiznal částku 7 500 eur z titulu náhrady nemajetkové újmy (stěžovatelka požadovala 18 502 eur) a částku 7 402 eur jako náhradu nákladů řízení (stěžovatelka požadovala 11 445 eur).

III. Oddělená stanoviska

Tři soudci ze sedmi k rozsudku připojili oddělené stanovisko. Všichni souhlasili s výsledkem řízení, měli nicméně odlišný názor na důvody a postup, které většina zvolila.

Soudce Spano uvedl, že předběžná námitka vlády měla být posuzována pod úhlem čl. 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy týkajícím se přijatelnosti stížnosti. Soudkyně Koskelo naopak tvrdila, že o předběžné námitce vlády mělo být rozhodnuto podle čl. 37 odst. 1 písm. c) Úmluvy upravujícím vyškrtnutí stížnosti ze seznamu případů. Námitku vlády by nicméně také zamítla, jelikož podle jejího názoru pravidla porušil toliko právní zástupce stěžovatelky, která mu nedala pokyn, aby jednal v rozporu s jednacím řádem Soudu. Soudce Eicke konstatoval, že právní základ pro odmítnutí předběžné námitky vlády je nejasný a Soud měl postupovat podle čl. 37 odst. 1 písm. c) Úmluvy. Námitka však měla být zamítnuta, jelikož právní zástupce stěžovatelky jednal na základě své vlastní iniciativy.

ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI JINÝM STÁTŮM NEŽ ČESKÉ REPUBLICE

ADVOKACIE

Rozsudek ze dne 27. června 2017 ve věci č. 48427/09 – Lekavičienė proti Litvě

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že odmítnutím znovu zapsat stěžovatelku do seznamu advokátů vedeného advokátní komorou z důvodu, že po dřívějším odsouzení pro padělání veřejných listin a podvod nespĺňuje zákonný požadavek vysokého morálního charakteru, nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka byla v září 1996 zapsána do seznamu advokátů vedeného advokátní komorou v Litvě. Jednou z podmínek pro zápis do seznamu bylo složení přísahy zavazující advokáty mj. k čestnému výkonu povinností advokáta a k dodržování právních a morálních norem. v prosinci 2003 stěžovatelka s ohledem na probíhající trestní řízení vedené proti její osobě požádala o vyškrtnutí ze seznamu advokátů. V srpnu 2004 byla stěžovatelka uznána vinou z trestných činů padělání veřejných listin a podvodu, kterých se dopustila během výkonu povolání advokátky, a byl jí uložen peněžitý trest. v září 2007 (necelý měsíc po zahlázení odsouzení) podala stěžovatelka žádost o opětovný zápis do advokátní komory. Komora žádost zamítla s odůvodněním, že stěžovatelka nespĺňuje požadavek vysokého morálního charakteru, a tudíž zákonné podmínky pro zápis. Odvolací i dovolací soud se s názorem advokátní komory ztotožnily.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že zamítnutím její žádosti o opětovný zápis do seznamu advokátů jí bylo zamezeno vykonávat advokátní činnost, čímž došlo k porušení jejího práva na respektování soukromého života.

a) K přijatelnosti stížnosti

Soud připomněl, že ačkoli z textu článku 8 Úmluvy nelze dovozovat obecné právo na zaměstnání, v minulosti se již na poli tohoto článku otázkami z oblasti zaměstnanosti opakovaně zabýval (*Travaš proti Chorvatsku*, č. 75581/13, rozsudek ze dne 4. října 2016, § 52). Právě při výkonu svého povolání totiž pro většinu lidí vznikají významné příležitosti rozvíjet své vztahy s okolním světem (*Mateescu proti Rumunsku*, č. 1944/10, rozsudek ze dne 14. ledna 2014, § 20).

v minulosti již Soud také shledal, že různá omezení pro registraci či zápis, které jsou předpokladem pro výkon některých povolání (např. advokáta nebo notáře), bezesporu spadají do sféry práva na soukromý život (*Campagnano proti Itálii*, č. 77955/01, rozsudek ze dne 3. července 2005, § 54).

V projednávané věci stěžovatelka vykonávala praxi advokátky v letech 1996 až 2003. Zamítnutí její žádosti o opětovný zápis do advokátní komory bezpochyby zasáhlo do její možnosti vykonávat její profesi a rozhodnutí tak mělo důsledky pro výkon jejího práva na respektování soukromého života (*mutatis mutandis*, *Naidin proti Rumunsku*, č. 38162/07, rozhodnutí ze dne 21. října 2014, § 34). Projednávaná stížnost je tedy dle Soudu slučitelná *ratione materiae* s článkem 8 Úmluvy.

b) K odůvodněnosti stížnosti

Napadené rozhodnutí vnitrostátních orgánů dle Soudu znamenalo újmu pro stěžovatelčinu pověst v profesních kruzích a zasáhlo tak do jejího soukromého života (*mutatis mutandis*, *Milosevic a ostatní proti Srbsku*, č. 43519/07 a další, rozhodnutí ze dne 12. ledna 2016, § 60).

Ohledně souladu zásahu se zákonem Soud konstatoval, že advokátní komora i vnitrostátní soudy se při posouzení, zda stěžovatelka požívá vysokého morálního charakteru, opřely o příslušné ustanovení zákona o advokacii i řadu dalších ustanovení tohoto zákona a etického kodexu advokáta. Namítaný zásah tedy byl v souladu se zákonem.

Soud dále shledal, že zásah sledoval legitimní cíl ochrany práv a svobod jiných. Konstatoval, že tento cíl se odrazil i v rozhodnutích vnitrostátních soudů, které podtrhly jednak povinnosti advokáta vůči klientům, soudům a společnosti, jednak potřebu chránit řádné fungování soudnictví.

Úvodem přezkumu nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti Soudu zdůraznil důležitost advokátů pro řádné fungování soudnictví a konstatoval, že jejich role s sebou přináší řadu povinností a omezení, které musí při své práci respektovat; svou profesi musí vykonávat důstojně, poctivě a diskrétně (*Casado Coca proti Španělsku*, č. 15450/89, rozsudek ze dne 24. února 1994, § 46). Jelikož se stěžovatelka dopustila trestné činnosti při výkonu advokacie, ztotožnil se Soud s názorem vnitrostátních soudů, že v dané situaci nespĺňovala podmínku vysokého morálního charakteru. Svým jednáním porušila přísahu, kterou složila před svým prvním zápisem do seznamu advokátů, a svým chováním spočívajícím v systematickém podvádění

soudního systému projevovala neúctu ke svým kolegům a oslabovala důvěru ve spravedlnost.

Soud připustil, že samotná absence dalšího odsouzení nebo zahlazení odsouzení samy o sobě nemusí znamenat, že osoba znovu nabyla vysokého morálního charakteru. Soud konstatoval, že mu nepřísluší stanovit, po jaké době by stěžovatelka mohla pro účely zápisu do komory znovu nabýt dobrou pověst; vnitrostátní soudy v projednávané věci dospěly k závěru, že čtyři roky nebyly dostatečné. Soud shledal, že vnitrostátní soudy pečlivě analyzovaly situaci stěžovatelky a podařilo se jim nastolit spravedlivou rovnováhu mezi jejím právem na soukromý život a potřebou chránit práva a svobody jiných osob i soudní systém jako celek. v této souvislosti Soud též vyzdvihl, že rozhodnutí vnitrostátních orgánů stěžovatelku nezbavilo možnosti podat žádost o zápis v budoucnu znovu. Závěrem Soud podotkl, že na rozdíl od povolání soudce či státního zástupce nepředstavuje pro účely výkonu advokacie předchozí odsouzení trvalou překážku.

Soud s ohledem na výše uvedené rozhodl, že zásah do práva stěžovatelky na respektování profesní činnosti jako součásti jejího soukromého života nepřekročil meze toho, co bylo za účelem ochrany práv a svobod jiných nezbytné v demokratické společnosti. K porušení článku 8 Úmluvy proto nedošlo.

BANKOVNÍ TAJEMSTVÍ

Rozsudek ze dne 27. dubna 2017 ve věci č. 73607/13 – Sommer proti Německu

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že opatření spočívající ve vyžádání přehledu všech uskutečněných transakcí na bankovním účtu stěžovatele, advokáta, existovalo-li toliko podezření, že obdržel odměnu za zastupování pocházející z výnosů trestné činnosti, aniž by byl zároveň sám podezřelý z trestného činu, a následném uchování těchto informací s údaji o jeho klientech a jejich zpřístupnění okruhu třetích osob oprávněných nahlížet do spisu nebylo doprovázeno dostatečnými procesními zárukami proti svévoli, a nebylo tudíž nezbytné v demokratické společnosti. Došlo tak k porušení práva stěžovatele na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

V roce 2009 obhajoval stěžovatel jako advokát klienta v trestním řízení. Po ukončení řízení převedla na účet stěžovatele klientova snoubenka částku odpovídající odměně za poskytnuté právní služby. Protože byl tento klient následně v letech 2010 a 2011 vyšetřován pro podezření ze spáchání podvodu jako člen organizované zločinecké skupiny, opět si zvolil stěžovatele ja-

ko svého obhájce. v řízení vystalo důvodné podezření, že prostředky, které byly poukázány na účet stěžovatele jako odměna za zastupování z účtu klientovy snoubenky, mohly pocházet z výnosů z trestné činnosti.

Státní zastupitelství si proto vyžádalo od banky, u níž byl veden stěžovatelův účet, seznam všech transakcí uskutečněných v relevantním období. Peněžní ústav byl zároveň poučen o povinnosti o této skutečnosti majitele účtu nevyrozumět, aby tím nebyl zmařen průběh vyšetřování. Banka této žádosti vyhověla a na základě jí poskytnutého výpisu vybralo státní zastupitelství informace o 53 podezřelých transakcích, které zařadilo do svého spisu jako důkazní materiál. Stěžovatel se o tomto vyšetřovacím úkonu dozvěděl teprve v dubnu 2012, kdy mu bylo umožněno z pozice obhájce obžalovaného nahlížet do příslušného spisu. Obratem vyzval státní zastupitelství, aby mu veškeré údaje od banky předalo a zničilo související informace, přičemž vyzdvihl význam své profese a upozornil na skutečnost, že jsou ve spise přístupné osobní údaje týkající se jeho klientů. Stěžovatelova žádost byla opakovaně na různých stupních soudní soustavy zamítnuta.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že shromažďování, uchovávání a zpřístupnění údajů o transakcích provedených na jeho bankovním účtu nelze za daných okolností považovat za zásah do jeho práva na respektování soukromého života, který je nezbytný v demokratické společnosti.

Soud předeslal, že není pochyb o tom, že postup státního zastupitelství spočívající ve sběru, uchovávání a zveřejnění údajů o peněžních tocích na bankovním účtu stěžovatele představoval zásah do jeho práva na respektování soukromého života (*M. N. a ostatní proti San Marinu*, č. 28005/12, rozsudek ze dne 7. července 2015, § 51–55). Takový zásah lze ve světle druhého odstavce článku 8 Úmluvy ospravedlnit jen za předpokladu, že byl stanoven zákonem, sledoval alespoň jeden z legitimních cílů zde vypočtených a byl k dosažení sledovaného cíle nezbytný v demokratické společnosti.

Soud předně uznal, že předmětné opatření lze podřadit pod několik legitimních cílů vypočtených v čl. 8 odst. 2 Úmluvy, jmenovitě předcházení zločinnosti, ochranu práv a svobod jiných a zajištění hospodářského blahobytu země. Zbývalo tak posoudit otázku nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti, kterou Soud spojil i s posouzením jeho zákonnosti.

Soud předně připomněl relevantní obecné zásady. Stran zákonnosti tajného sledování osob je klíčové, aby vnitrostátní právní rámec upravoval rozsah a me-

ze použití těchto opatření, tj. zakotvoval minimální záruky co do délky jejich trvání, povolování užití, zpřístupňování získaných údajů třetím osobám, uchování integrity a důvěrnosti těchto údajů a určil postup pro jejich zničení (*S. a Marper proti Spojenému království*, č. 30562/04 a 30566/04, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2008, § 99). Dále vyzdvihl, že požadavek „nezbytnosti“ odpovídá naléhavé společenské potřebě a tomu, že zásah musí být přiměřeným prostředkem k dosažení sledovaného legitimního cíle. Smluvní státy požívají určitého prostoru pro vlastní uvážení stran potřeby zásahu, toto uvážení však podléhá evropskému dohledu (*Roman Zakharov proti Rusku*, č. 47143/06, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2015, § 232). Jakékoliv výjimky podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy musejí být vykládány restriktivně. Soud se přitom musí vždy ubezpečit, že existovaly dostatečné a účinné záruky proti svévoli a zneužití, včetně účinné vnější kontroly zvoleného opatření (*M. N. a ostatní proti San Marinu*, cit. výše, § 73). Význam zvláštních procesních záruk je nadto zvýšen, je-li v sázce ochrana důvěrnosti komunikace mezi advokátem a jeho klientem (*Michaud proti Francii*, č. 12323/11, rozsudek velkého senátu ze dne 6. prosince 2012, § 130). Advokátům lze za přísného dohledu uložit určité povinnosti ohledně vztahu s jejich klienty, pokud existují věrohodné důkazy o zapojení advokáta do trestné činnosti nebo v kontextu boje proti praní špinavých peněz. Stejně tak Úmluva nebrání provádění prohlídek advokátních kanceláří, jsou-li zajištěny náležité záruky, jako je přítomnost zástupce (či předsedy) advokátní komory (*André a ostatní proti Francii*, č. 18603/03, rozsudek ze dne 24. července 2008).

Co se týče okolností projednávané věci, kritice Soudu předně neušel rozsah žádosti o informace formulované státním zastupitelstvím, které si přálo obdržet informace o všech uskutečněných transakcích na účtu stěžovatele za období dvou let. Žádost se nadto vztahovala i na údaje týkající se soukromých bankovních účtů klientů stěžovatele coby advokáta. Na jejich základě si tak bylo možné učinit úplný přehled o jeho profesní činnosti. Výňatky z tohoto výpisu byly navíc založeny do vyšetřovacího spisu, který byl přístupný řadě dalších osob. Skutečnost, že takto byly uveřejněny informace jen o 53 podezřelých transakcích a že byl posléze přístup třetích osob na žádost stěžovatele podmíněn prokázáním právního zájmu, sice zmírňují nepříznivé následky zásahu, ale nemění nic na jeho závažnosti a pokračování. Soud se proto dále zaměřil na otázku, zda nedostatečné omezení rozsahu žádosti bylo vyváжено odpovídajícími procesními zárukami.

Dle vlády byl zásah stanoven trestním řádem. Podle Soudu dovolávané ustanovení pro zásah do práv a svobod dotčených osob stanovilo poměrně snadno splnitelné podmínky, když postačovalo blíže nekonkretizované podezření z páčání trestné činnosti. Předmětné ustanovení nadto neobsahovalo žádné po-

jistky bránící svévolnému užití těchto opatření. Soud dále vyjádřil pochybnosti o tvrzení vlády, že banka předala informace dobrovolně, neboť žádost o informace obsahovala poučení, že při odmítnutí součinnosti se banka vystavuje možnosti být požádána o vysvětlení. Soud se neztotožnil ani s argumentací vlády, dle níž klíčovou zárukou proti svévoli představovalo jiné ustanovení trestního řádu chránící důvěrnou povahu vztahu advokáta a jeho klientů. To totiž nebylo použitelné při existenci podezření, že je advokát účasten na trestné činnosti. Důsledky tohoto přístupu se ostatně projevíly v projednávané věci, kdy proti stěžovateli existovalo poměrně vážné a nejasné podezření, které postačovalo k tomu, aby byl zbaven ochrany tohoto ustanovení. Tato pojistka se tudíž ukázala být v jeho případě neúčinná.

Závěrem Soud poukázal na skutečnost, že informace o transakcích na stěžovatelově účtu nebyly vyžádány vnitrostátním soudem a že stěžovatel neměl k dispozici žádné zvláštní procesní záruky k zachování důvěrnosti jeho komunikace s klienty. Vláda sice upozornila, že stěžovatel měl k dispozici následný soudní přezkum zákonnosti daného postupu, ale dle Soudu je účinnost následné kontroly podmíněna tím, že se dotyčný dozví o tom, že byl tajnému sledování vystaven (srov. např. *Klass a ostatní proti Německu*, č. 5029/71, rozsudek pléna ze dne 6. září 1978, § 57; *Weber a Saravia proti Německu*, č. 54934/00, rozhodnutí ze dne 29. června 2006, § 135). V projednávané věci však státní zastupitelství výslovně požádalo banku, aby stěžovatele neinformovala o předání informací. O zásahu do svých práv se tak stěžovatel dozvěděl jen náhodou při nahlížení do spisu, k němuž měl přístup jako obhájce jednoho z obžalovaných. Za těchto okolností nelze považovat možnost následné soudní kontroly za účinnou záruku proti svévoli.

Soud tedy rozhodl, že s ohledem na snadno splnitelné podmínky pro možnost vyžádat si údaje z bankovního účtu stěžovatele, široký rozsah žádosti o informace, jejich následné uchovávání a zpřístupnění ve spise a nedostatečné procesní záruky proti svévoli byl zásah do práv stěžovatele nepřiměřený, a proto nebyl ani nezbytný v demokratické společnosti. K porušení práva stěžovatele na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy tedy došlo.

DAŇOVÉ ŘÍZENÍ

Rozsudek ze dne 4. května 2017 ve věci č. 15485/09 - Chap Ltd. proti Arménii

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k názoru, že zamítnutím návrhu na předvolání svědků v soudním řízení, jehož předmětem byl přezkum rozhodnutí finančního úřadu o doměření daně a uložení povinnosti k úhradě daňového penále, došlo

k porušení práv stěžovatelky zaručených v čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy, tedy práva na spravedlivý proces, jehož nedílnou součástí je i právo na výslech svědků proti sobě.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelkou byla obchodní společnost, která v Arménii provozuje televizní stanici Gala TV. V roce 2007 probíhala u stěžovatelky kontrola účetnictví ze strany orgánů finanční správy. Podle zprávy o výsledcích šetření stěžovatelka mezi lety 2005 a 2007 zatajila ve svých daňových přiznáních nezdaněné příjmy z komerční reklamy, za což jí byla doměřena daň a uloženo daňové penále v celkové výši přibližně 51 000 eur. Finanční správa svá zjištění opřela mimo jiné o dokumenty poskytnuté Gr. A., ředitelem Národní komise pro televizi a rozhlas, a výpovědi řídicích zaměstnanců několika obchodních společností, jejichž reklamu stěžovatelka vysílala na svém kanálu. Ti shodně tvrdili, že za poskytnuté reklamní služby neobdrželi žádný daňový doklad. Stěžovatelka namítala, že obvinění z daňových úniků je vykonstruované a politicky motivované, když za komerční reklamu byla úmyslně považována reklamní sdělení, která byla s ohledem na svůj celospolečenský význam odvysílána zdarma. Správní soud se v řízení o žalobě proti rozhodnutí finanční správy opřel o tytéž důkazy, přestože návrh stěžovatelky na výslech příslušných svědků zamítl, když jej nepovažoval za relevantní. Dovolání stěžovatelky bylo prohlášeno za zjevně neopodstatněné.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ODST. 3 PÍSM. D) ÚMLUVY

Stěžovatelka v řízení před Soudem namítala, že jí byla v rozporu s čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy odepřena příležitost vyslechnout svědky, kteří proti ní vypovídali či poskytli dokumenty, na nichž bylo rozhodnutí v dané věci založeno.

a) K přijatelnosti

Žalovaná vláda namítala, že předmětné ustanovení Úmluvy není na dané řízení použitelné, a tudíž by stížnost měla být prohlášena za nepřijatelnou pro neslučitelnost *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy. Soud odkázal na svou ustálenou judikaturu, podle které řízení o uložení daňového penále či podobných daňových přírážek spadají do působnosti článku 6 Úmluvy, jestliže je lze kvalifikovat jako řízení o „trestním obvinění“ v autonomním významu tohoto slovního spojení (viz *Jussila proti Finsku*, č. 73053/01, rozsudek velkého senátu ze dne 23. listopadu 2006, § 29–39). v projednávané věci Soud považoval za klíčové, že stěžovatelka čelila poměrně přísným sankcím v podobě pokuty a daňového penále v souhrnné výši 60 % nezdaněné částky. Námitku vlády proto zamítl a stížnost prohlásil za přijatelnou.

b) K odůvodněnosti

Soud úvodem připustil, že existují „trestní obvinění“ různého stupně závažnosti. Je tedy třeba přistupovat odlišně k trestnímu řízení *stricto sensu*, jehož účelem je objasnění skutku, posouzení, zda je trestným činem, a případně též zjištění totožnosti a přiměřené potrestání odpovědných osob, a řízení, které je svou povahou spíše kvazi-trestní. Jestliže tedy Soud výše konstatoval, že je článek 6 použitelný i ve vztahu k posuzovanému řízení, neznamená to nutně, že se na řízení o uložení daňového penále uplatní záruky spravedlivého trestního procesu v plném rozsahu. Soud dále připomněl, že aby bylo řízení spravedlivé ve smyslu čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy, je třeba, aby všechny důkazy byly provedeny na veřejném jednání za přítomnosti obhajoby, aby mohly být kontradiktorně projednány. Výjimky z této zásady jsou přípustné pouze tehdy, pokud nejsou na újmu práv obhajoby. Obviněnému tak obvykle musí být umožněno zpochybnit výpověď svědka proti němu a klást mu otázky, a to ať už v okamžiku jeho výpovědi nebo v pozdějším stádiu řízení (viz *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království*, č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011, § 119–147; *Schatschaschwili proti Německu*, č. 9154/10, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2015, § 111–131).

Dříve, než se Soud dostal k samotnému posouzení případu ve světle výše popsanych obecných zásad, zabýval se tím, zda lze vůbec Gr. A. považovat za „svědka“ ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy, byť na rozdíl od ostatních svědků nebyl povolán ke svědecké výpovědi, ale toliko předložil významné dokumenty, k nimž bylo v rámci řízení proti stěžovatelce přihlédnuto. Stejně jako pojem „trestního obvinění“ je i obrat „svědek“ autonomním pojmem Úmluvy, který je třeba vykládat tak, že zahrnuje jakékoli prohlášení či výpověď, která může v podstatné míře posloužit jako základ pro odsouzení. Ředitel Národní komise pro televizi a rozhlas sice sám nepronесl žádné výroky vůči stěžovatelce, nicméně v rámci výkonu své pravomoci poskytl finanční správě dokumenty, které byly použity jako usvědčující důkaz. Právní zástupce stěžovatelky nadto v návrhu na jeho výslech jasně uvedl, že mu hodlal položit otázky vztahující se k pravosti vydaných dokumentů a okolnostem jejich předání. Na tento důkaz se tak dle názoru Soudu musejí vztahovat záruky čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy.

Soud následně přistoupil k použití shora citovaných zásad na okolnosti projednávané věci. Na posouzení spravedlnosti daňového řízení, které bylo svou povahou kvazi-trestní, přitom uplatnil třístupňový test založený rozsudky v čistě trestních věcech *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království* (cit. výše) a *Schatschaschwili proti Německu* (cit. výše). Slučitelnost řízení, v němž byla jako důkaz použita výpověď učiněná svědkem, který nebyl vyslechnut na veřejném jednání,

s čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy, je tak třeba posuzovat ve třech krocích: (i) zda existoval závažný důvod pro nepřítomnost svědka, a tedy i pro připuštění jeho výpovědi, kterou učinil mimo veřejné jednání, jako důkazu, (ii) zda se jednalo o výlučný nebo rozhodující důkaz a (iii) zda existovaly dostatečné vyvažující faktory, které kompenzovaly ztížené podmínky, v nichž pracovala obhajoba.

V projednávané věci Soud naznal, že správní soud zamítl návrh stěžovatelky na výslech svědků, jelikož měl za to, že provedení těchto důkazů je s ohledem na již provedené důkazy nadbytečné. v řízení tudíž ani nevyvstala otázka, zda existují závažné důvody pro jejich nedostavení se k jednání. Přesto byly tyto výpovědi a dokumenty připuštěny jako důkazy v neprospekch stěžovatelky. Nešlo sice o důkazy výlučné, nicméně zásadní měrou přispěly k vyvození stěžovatelčiny odpovědnosti, určení výše nezdaněných příjmů, jakož i výměře pokuty a daňového penále. Ve smyslu relevantní judikatury Soudu jim lze tedy přiznat význam rozhodujících důkazů. Konečně Soud poznamenal, že stěžovatelka neměla k dispozici žádné procesní záruky určené ke kompenzaci znevýhodnění způsobeného obhajobě nemožností vyslechnout svědky kontradiktorním způsobem.

Výše uvedené Soudu stačilo k tomu, aby učinil závěr, že řízení ve věci stěžovatelky nelze jako celek považovat za spravedlivé a že došlo k porušení článku 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy.

Rozsudek ze dne 18. května 2017 ve věci č. 22007/11 – Jóhanesson a ostatní proti Islandu

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že uložením daňového penále a odsouzením pro daňový trestný čin na základě stejných skutečností došlo k porušení práva stěžovatelů nebýt souzen nebo trestán dvakrát ve smyslu článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě, a to pro nezajištění úzké časové a věcné spojitosti obou sankčních řízení.

I. Skutkové okolnosti

Daňovou kontrolou bylo zjištěno, že stěžovatelé v letech 1999 až 2002 nepřiznali část svých příjmů. Daň jim proto byla v roce 2004 doměřena spolu s penále o sazbě 25 %. Správní rozhodnutí byla v srpnu a v září 2007 z větší části potvrzena; v únoru a březnu 2008 nabyla právní moci, když marně uplynula lhůta pro zahájení soudního přezkumu.

Již v roce 2004 však daňový orgán nahlásil věc policii a předal jí příslušnou dokumentaci. V roce 2006 byli stěžovatelé i další svědci vyslechnuti policií. v prosinci 2008 byli stěžovatelé obviněni z daňového trestného činu, a to mimo jiné pro nepřiznání příjmů vytykané daňovými orgány. Okresní soud v červnu 2010 tuto shodnou část s ohledem na judikaturu Soudu k zásadě

ne bis in idem z trestního stíhání vyloučil, avšak nejvyšší soud v září 2010 nařídil její projednání. Okresní soud v prosinci 2011 rozhodl o tom, že stěžovatelé jednali s hrubou nedbalostí, jež postačuje ke vzniku jejich trestní odpovědnosti. Nejvyšší soud v únoru 2013 vinu z větší části potvrdil a odsoudil stěžovatele jednak k podmíněnému trestu odnětí svobody, jednak k pokutě, přičemž vzal v úvahu nepřiměřenou délku řízení, kterou stěžovatelé nezpůsobili, a uložené penále, aniž nicméně předestřel, jakým způsobem je do pokuty započten.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

*K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 PROTOKOLU
Č. 7 ÚMLUVY*

Stěžovatelé namítali, že uložením daňového penále a následným vedením trestního řízení a odsouzením za daňové trestné činy došlo k porušení zásady *ne bis in idem* ve smyslu článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě, neboť byli souzeni a potrestáni dvakrát za tentýž skutek.

Mezi účastníky řízení nebylo sporné, že uložení daňového penále představovalo ve světle judikatury Soudu sankci trestněprávní povahy (*A a B proti Norsku*, č. 24130/11 a 29758/11, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2016, § 107, 136 a 138) a že daňové i trestní řízení bylo vedeno pro tentýž skutek spočívající v nepřiznání příjmů (*Sergey Zolotukhin proti Rusku*, č. 14939/03, rozsudek velkého senátu ze dne 10. února 2009, § 78–84). Odpověď na otázku, zda bylo v jednom z těchto řízení vydáno pravomocné rozhodnutí, není podle Soudu podstatná tam, kde nedochází ke skutečnému zdvojení, ale ke kombinaci řízení, která tvoří jeden celek; s ohledem na posouzení vztahu mezi oběma řízeními v projednávané věci však není ani nutné řešit tento problém (*A a B proti Norsku*, rozsudek citovaný výše, § 126 a 142).

V uvedené věci *A a B proti Norsku* Soud rozhodl, že k tomu, aby nedošlo k porušení článku 4 Protokolu č. 7, je třeba kumulativně splnit podmínku dostatečné věcné a časové spojitosti obou řízení, tj. že trestní a správní řízení musejí být vedena takovým způsobem, aby spolu utvářela jeden souvislý celek. Při zkoumání věcné spojitosti mezi řízeními je namístě zohlednit čtyři základní kritéria: (i) zda řízení sledovala odlišný nebo vzájemně se doplňující účel, (ii) zda byla souběžně vedena řízení pro účastníky právně i fakticky předvídatelným důsledkem daňového deliktu, (iii) zda byla vedena tak, aby se v nejzazší míře zabránilo dvojímu shromažďování a hodnocení důkazů, a (iv) zda sankce uložená v jednom řízení byla zohledněna v druhém řízení tak, aby bylo zajištěno, že souhrn uložených sankcí není nepřiměřeně tíživý. Hledisko úzké časové souvislosti mezi řízeními nevyklučuje postupné vedení řízení, ale časová spojitost mezi nimi musí být dostatečně těsná, aby byl jednotlivec

chráněn před nejistotou, zdlouhavostí a zbytečnými průtahy. Čím je spojitost v čase slabší, tím větší je potřeba, aby stát objasnil a zdůvodnil průtahy, které jsou jeho orgánům přičitatelné.

V projednané věci měl Soud za splněný požadavek, aby obě řízení, jakož i v nich uložené sankce sledovaly odlišný účel, a vzájemně se tak doplňovaly. Dvojko-
lejnost řízení byla pro stěžovatele předvídatelná, neboť vedení daňového i trestního řízení je na Islandu při nepřiznání příjmů běžné. Nejvyšší soud při zvažování druhu a výměry trestu přihlédl k celkově nepřiměřené délce řízení a především k daňovému penále jako majetkové sankci dříve uložené ve správním řízení.

Podle Soudu však nebyla naplněna podmínka zabránění dvojímu shromažďování a hodnocení důkazů ani podmínka úzké časové spojitosti mezi řízeními. Soud podotkl, že policie, která vedla trestní vyšetřování, sice měla přístup k dokumentaci shromážděné v souvislosti s daňovou kontrolou, ale prováděla také samostatné vyšetřování; to ve svém důsledku znamenalo, že obě řízení byla na sobě do značné míry nezávislá. K podmínce dostatečné časové souvislosti Soud uvedl, že řízení byla vedena v souhrnu více než devět let, z toho jen asi rok souběžně. Stěžovatelé byli navíc obžalováni více než rok po konečném rozhodnutí o uložení daňového penále. Trestní řízení pokračovalo samostatně několik let. Nejvyšší soud přitom konstatoval, že stěžovatelé délku řízení nezpůsobili.

Vzhledem k výše uvedenému, především k omezenému časovému překryvu obou řízení a nezávislému shromažďování, provádění a hodnocení důkazů ze strany orgánů činných v trestním řízení, Soud dospěl k závěru, že nebyla dána dostatečně úzká časová a věcná spojitost mezi oběma řízeními. Stěžovatelé tak byli vystaveni dvojímu stíhání a potrestání za prakticky totožný čin různými orgány ve dvou odlišných řízeních. K porušení článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě tudíž došlo.

Rozsudek ze dne 1. června 2017 ve věci č. 61503/14 a dalších – J. M. a ostatní proti Rakousku

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl o neporušení práva stěžovatelů na spravedlivý trestní proces dle čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy, když nepovažoval za objektivně odůvodněné jejich pochybnosti o porušení zásady rovnosti zbraní, k níž mělo dojít tím, že soud ustanovil znalcem tutéž osobu, která byla obžalobou v přípravném řízení povolána vypracovat znalecký posudek, zatímco stěžovatelé neuspěli se svými návrhy na jmenování jimi navržených znalců.

I. Skutkové okolnosti

Tři stěžovatelé z Rakouska byli trestně stíháni kvůli schválení odměny pro finančního poradce, který asistoval při prodeji podílu banky patřící zemské veřejnoprávní korporaci. V průběhu přípravného řízení ustanovil státní zástupce znalcem F. S., aby odpověděl zejména na otázku přiměřenosti výše odměny, kterou si finančního poradce nárokoval za uskutečnění transakce. Pro účely hlavního líčení soud ustanovil soudním znalcem tutéž osobu. Znalec F. S. předložil soudu písemný posudek a byl vyslechnut v rámci hlavního líčení. Stěžovateli podané námitky podjatosti vůči tomuto znalci, kterého považovali s ohledem na jeho roli v přípravném řízení za znalce obžaloby, byly zamítnuty. Stejně tak nebylo vyhověno ani návrhům na přibrání jimi navržených znalců nebo alespoň na připuštění jimi vypracovaných posudků jako listinných důkazů. Finančního poradce, který byl jedním z obviněných, se nakonec doznal, že se měl o peníze z odměny podělit s prvním stěžovatelem. i na základě tohoto doznání byli následně všichni tři stěžovatelé pravomocně odsouzeni.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 A 3 PÍSM. D) ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že řízení, ve kterém byli odsouzeni, nebylo spravedlivé, protože znalec ustanovený soudem nemohl být nezaujatý, když byl už ve fázi přípravného řízení povolán k vypracování znaleckého posudku státním zastupitelstvím. Rozhoduje-li státní zástupce o tom, koho ze seznamu znalců pověří vypracováním posudku, dle stěžovatelů tím vzniká určitá ekonomická závislost znalců na této instituci. V samotném trestním řízení pak nebyla dle jejich mínění zachována zásada rovnosti zbraní, protože závěrům znalců obhajoby byl přikládán nižší význam, než soudem ustanovenému znalci F. S., který byl však *de facto* znalcem obžaloby.

a) Obecné zásady

Soud v úvodu připomněl, že výraz „svědek“ obsažený v čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy je autonomním pojmem, který musí být vykládán nezávisle na jednotlivých právních rádech. Pod tento pojem tak dosavadní judikatura podřazuje i poškozené, znalce, jakož i další osoby, které vypovídaly před soudem (*Doorson proti Nizozemsku*, č. 20504/92, rozsudek ze dne 26. března 1996, § 81–82). Požadavky plynoucí z článku 6 Úmluvy pak nejdou tak daleko, že by obhajoba musela mít při dokazování stejná práva jako obžaloba; obecně stačí, pokud je obhajobě umožněno vyhledávat a předkládat důkazy za stejných podmínek jako protistraně. v každém případě musí být obviněnému umožněno vést aktivní obhajobu, mj. povolávat svědky a předkládat jiné důkazy ve svůj prospěch. Rovnost zbraní, která je jednou z charakteristik spravedlivého procesu,

vyžaduje, aby každá ze stran řízení mohla obhajovat svou věc za podmínek, které jí, z pohledu řízení jako celku, podstatným způsobem neznevýhodňují vůči protistraně (*Avotiņš proti Lotyšsku*, č. 17502/07, rozsudek velkého senátu ze dne 23. května 2016, § 119). Soud také odkázal na věc *Poletan a Azirovik proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii* (č. 26711/07 a další, rozsudek ze dne 12. května 2016), v níž byli soudem ustanoveni tři znalci, přestože byli povoláni státním zastupitelstvím již ve stádiu vyšetřování. Soud rozhodl, že ustanovení téhož znalce v přípravném i pozdějším soudním řízení může za konkrétních okolností porušit zásadu rovnosti zbraní, jestliže jsou pochybnosti o nestrannosti znalce objektivně odůvodněné; důvodnost obav je třeba posuzovat s přihlédnutím k zárukám nezávislosti a nestrannosti soudního znalce.

b) *Použití výše uvedených zásad na projednávaný případ*

Znalec F. S. v přípravném řízení toliko předložil posudek a reagoval na posudky, které si nechali vypracovat obvinění. Na tomto základě podalo státní zastupitelství obžalobu. Soud ho na základě vlastní úvahy rovněž ustanovil znalcem, aniž byl vázán návrhem účastníků řízení.

Stěžovatelé zpochybňují nestrannost F. S.; úkolem Soudu je určit, zda jsou pochybnosti objektivně odůvodněné.

Znalec F. S. předně nebyl zaměstnancem státního zastupitelství či ministerstva, ale univerzitním profesorem v Německu. Byl ustanoven, protože dříve nebyl zapojen do žádných sporů v Rakousku. Jeho odměna nezávisela na výsledku řízení a on sám nebyl nijak závislý na státním zastupitelství. Stěžovatelé proti jeho jmenování navíc nebrojili.

I když vnitrostátní právo upravuje zvláštní postavení soudem ustanoveného znalce a umožňuje mu vyslyšet svědky a obviněné, v tomto řízení znalec F. S. aktivní roli nesehrál a byl pouze přítomen na hlavním líčení, kde byl vyslychán soudem i obviněnými, jimž při tom asistoval jejich vlastní znalec. Stěžovatelé neprokázali, že by chování F. S. před soudem vyvolávalo pochybnosti o jeho nestrannosti.

Znalec byl navíc ze zákona striktně povinen chovat se objektivně. Mohla být vůči němu vznesena námitka podjatosti.

Co se této možnosti týče, soud se námitkami podjatosti a neodbornosti věcně zabýval a označil je za neopodstatněné, přičemž paušálně odmítl pouze tvrzení, že podjatost vyplývá již z toho, že F. S. byl již ustanoven znalcem v přípravném řízení. Chybí náznaky toho, že by F. S. sám v přípravném řízení vedl nějaké šetření, ať už z pověření státního zastupitelství nebo z vlastního popudu.

Podle Soudu se tedy stěžovatelům nepodařilo prokázat, že by jejich pochybnosti o nepodjatosti znalce byly

objektivně odůvodněné. Učinil proto závěr, že obžaloba nebyla v řízení podstatně znevýhodněna oproti obžalobě, když při výslechu znalce F. S. mohla využít služeb vlastních odborníků a posudek znalce F. S. nebyl pro odsouzení stěžovatelů rozhodující, protože tím bylo doznání jednoho z obžalovaných. K porušení zásady rovnosti zbraní a narušení celkové spravedlivosti řízení dle čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy proto nedošlo.

DATABÁZE DNA

Rozsudek ze dne 22. června 2017 ve věci č. 8806/12 – *Aycaguer proti Francii*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že uložením pokuty stěžovateli za to, že se jakožto pachatel méně závažného trestného činu odmítl podrobit odběru biologického materiálu, došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

V roce 2008 se stěžovatel zúčastnil shromáždění organizovaného zemědělskými odbory, v rámci něhož došlo k potyčkám mezi účastníky a policií. Stěžovatel byl poté odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání dva měsíce za to, že na shromáždění deštníkem zaútočil na policisty, byť těmto v důsledku předmětného útoku nevznikla žádná újma na zdraví a dokonce ani nebylo možné určit jejich totožnost. V návaznosti na to byl stěžovatel policií předvolán, aby se podrobil odběru biologického materiálu, který by byl posléze uložen do celostátní automatizované databáze genetických údajů (FNAEG). Jelikož stěžovatel odběr odmítl, soud mu uložil pokutu ve výši 500 eur, která byla potvrzena i soudy vyšších stupňů.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal porušení práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy. Uvedl, že byť původním účelem databáze FNAEG bylo shromažďovat genetické údaje u sexuálních delikventů, v současnosti se tato možnost dle příslušných ustanovení trestního řádu vztahuje i na velký počet jiných trestných činů s rozličným stupněm závažnosti; dané údaje se navíc uchovávají až po dobu 40 let.

Dle Soudu není v projednávané věci pochyb o tom, že k namítanému zásahu došlo, jakož ani o tom, že tento zásah byl v souladu se zákonem a sledoval legitimní cíl předcházení zločinnosti. K posouzení tedy zbývá toliko otázka nezbytnosti zásahu. Soud připomněl, že jelikož ochrana osobních údajů představuje stěžejní aspekt práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy, vnitrostátní právní úprava musí

v této oblasti poskytovat přiměřené záruky, a to tím spíše, pokud jde o automatizovaný systém využívaný pro účely policejního vyšetřování. Je především nutno zajistit, aby byly shromažďovány toliko relevantní údaje, a to pouze v rozsahu a po dobu, které jsou nezbytné pro sledované účely. Vnitrostátní právo musí rovněž obsahovat prostředky účinné ochrany před zneužitím osobních údajů (*B. B. proti Francii*, č. 5335/06, rozsudek ze dne 17. prosince 2009, § 61), včetně účinné možnosti požádat o vymazání uložených údajů (*tamtéž*, § 68).

Stávající francouzská úprava povoluje uchovávání profilů DNA pouze u pachatelů taxativně vyjmenovaných trestných činů, a to nanejvýš po dobu 40 let. Jedná se o maximální lhůtu, která měla být podrobněji pro různé trestné činy stanovena prostřednictvím dekretu; ten nicméně doposud nebyl vydán. Ústavní rada ve svém rozhodnutí z roku 2010 neshledala rozpor této úpravy s ústavou, avšak s výhradou, že délka uchovávání daných údajů bude přiměřená povaze a závažnosti daného trestného činu. K naplnění této podmínky však dosud nedošlo. Stávající úprava nijak nerozlišuje mezi jednotlivými trestnými činy, u nichž lze přistoupit k odběru biologického materiálu, byť se z hlediska jejich povahy a závažnosti jedná o pestrou škálu: dosvědčuje to i situace stěžovatele, jehož proti-právní jednání spočívalo pouze v tom, že se deštníkem oháněl proti neidentifikovaným policistům, přičemž na druhé straně se možnost odběru vztahuje na zvláště závažné trestné činy, jako např. delikty sexuální povahy, terorismus, zločiny proti lidskosti či obchodování s lidmi. v tomto aspektu se dle Soudu projednávaná věc zřetelně liší od předchozích případů týkajících se závažných činů typu organizovaného zločinu (*S. a Marper proti Spojenému království*, č. 30562/04 a 30566/04, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2008) či sexuálních trestných činů (*B. B. proti Francii*, cit. výše).

Soud dále zdůraznil, že dotčená osoba navíc není oprávněna požádat o vymazání svých údajů uložených v databázi, což je rovněž v rozporu s požadavky plynoucími z článku 8 Úmluvy (*tamtéž*, § 68).

Ve světle výše uvedeného Soud shledal, že stávající režim uchovávání profilů DNA v databázi FNAEG neposkytuje dotčeným osobám dostatečnou ochranu, a to jak vzhledem k délce uchovávání těchto dat, tak z důvodu nemožnosti požádat o jejich vymazání. Nebyla tudíž nastolena spravedlivá rovnováha mezi soupeřícími veřejnými a soukromými zájmy. Uložení pokuty stěžovateli tak bylo nepřiměřeným zásahem do jeho práva na respektování soukromého života, kterým došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Rozhodnutí ze dne 21. března 2017 ve věci č. 33931/12 – *Janssen-Cilag S. A. S. proti Francii*

Výbor páté sekce Soudu odmítl jednomyslně pro zjevnou neopodstatněnost stížnost na porušení práva na soukromý život chráněného článkem 8 Úmluvy v souvislosti se zabavením důvěrných dokumentů v rámci místního šetření úřadu na ochranu hospodářské soutěže v obchodních prostorách stěžovatelky.

I. Skutkové okolnosti

V dubnu 2009 soud prvního stupně na základě příslušného ustanovení obchodního zákoníku povolil provedení místního šetření francouzským úřadem pro ochranu hospodářské soutěže v obchodních prostorách stěžovatelky. V květnu 2009 provedlo sedmáct zaměstnanců úřadu doprovázených šesti policisty dvě šetření, jichž se zúčastnilo pět zástupců stěžovatelky a tři její advokáti a během nichž bylo zajištěno množství dokumentů a elektronických souborů.

Ještě v květnu 2009 stěžovatelka předmětná šetření napadla před odvolacím soudem, přičemž dva zaměstnanci stěžovatelky se k danému oprávněnému prostředku připojili s žádostí o vymazání souborů s údaji osobní povahy. Soud v únoru 2010 zrušil zajištění tří souborů, u nichž ani ze seznamu zajištěných materiálů, ani z protokolu z šetření nebylo zřejmé, zda obsahují dokumenty související s předchozím soudním povolením. Ve zbytku však tento soud konstatoval, že šetření byla zákonná. Stěžovatelka se následně ještě obrátila na kasační soud, ten však v listopadu 2011 její dovolání zamítl.

II. Odůvodnění Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Podle stěžovatelky došlo v souvislosti s šetřeními k porušení listovního tajemství mezi advokátem a jeho klientem.

Podle Soudu bylo namístě věc posoudit podle článku 8 Úmluvy. Podobně jako ve věci *Vinci Construction et GTM Génie Civil et Services proti Francii* (č. 63629/10 a 60567/10, rozsudek ze dne 2. dubna 2015) týkající se rovněž šetření ve věci hospodářské soutěže a zajištění materiálů obsahujících komunikaci mezi advokátem a klientem Soud dospěl k závěru, že v projednávané věci došlo k zásahu do práv chráněných článkem 8 Úmluvy, který nicméně sledoval legitimní cíl (*tamtéž*, § 70 a 71).

Při posuzování, zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti, Soud připomněl, že pokud nelze předem zamezit zajištění dokumentů, které s daným vyšetřováním nesouvisí, a tím spíše těch, které podlé-

hají důvěrné komunikaci mezi advokátem a klientem, je nezbytné, aby měl soud následně možnost přiměřenost takového zajištění účinně přezkoumat a případně zásah navrátit do původního stavu (tamtéž, § 78 a 79).

K projednávané věci Soud podotknul, že cílem šetření bylo zajištění důkazů v rámci vyšetřování zneužití dominantního postavení stěžovatelkou, jakož i dalších porušení pravidel hospodářské soutěže a šetření jako taková se nezdála být ve světle požadavků vyplývajících z článku 8 Úmluvy nepřiměřená. Zdůraznil, že vnitrostátní právní úprava poskytovala řadu záruk, přičemž v předmětné době byly již účinné legislativní změny, které předchází úpravu týkající se práva na přezkum soudního povolení místního šetření ještě posílily (*Société Canal Plus a ostatní proti Francii*, č. 29408/08, rozsudek ze dne 21. prosince 2010, § 22–23). Předmětného šetření se navíc osobně účastnili tři advokáti stěžovatelky a nelze tvrdit, že by jim cokoli bránilo dostatečně se seznámit se zajištěnými dokumenty a vyjádřit se k samotnému zajištění (*a contrario, Vinci Construction et GTM Génie Civil et Services proti Francii*, cit. výše, § 78). Na rozdíl od citované věci *Vinci Construction et GTM Génie Civil et Services* vnitrostátní soud v rozhodnutí z února 2010 zrušil zajištění tří dokumentů a podrobil napadené opatření testu přiměřenosti tak, jak vyžaduje článek 8 Úmluvy. Navíc poté, co stěžovatelka konkrétní dokumenty označila za důvěrné, soud povolil jejich navrácení. Podle Soudu použité ustanovení obchodního zákoníku umožňuje domáhat se navrácení předmětných dokumentů či jejich vymazání, přičemž příslušné záruky byly konkrétním a účinným způsobem naplněny i v projednávané věci. Soud proto rozhodl, že s ohledem na prostor pro uvážení, který stát v projednávané věci měl, nebyl zásah nepřiměřený, a stížnost prohlásil za nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost.

PRÁVA LGBTI

Rozsudek ze dne 6. dubna 2017 ve věcech č. 79885/12, 54271/13 a 52596/13 – A. P., Garçon a Nicot proti Francii

Senát páté sekce Soudu většinou šesti hlasů proti jednomu rozhodl o porušení článku 8 Úmluvy z důvodu, že stěžovatelům jakožto transgender osobám nebyla povolena úřední změna pohlaví, protože neprokázali „nevratnou povahu změny vzhledu“, což v praxi zpravidla znamenalo i sterilizaci. Zároveň Soud dospěl jednomyslně k závěru, že článek 8 nebyl porušen v souvislosti s tím, že za účelem změny pohlaví bylo nutné prokázat existenci poruchy genderové identity, případně podrobit se lékařskému vyšetření.

I. Skutkové okolnosti

Všichni tři stěžovatelé se narodili jako muži, ale již od dětství se identifikovali se ženským pohlavím a v dospělosti požádali o úřední změnu pohlaví. v době, kdy příslušné vnitrostátní orgány o jejich žádostech rozhodovaly (2008–2013), bylo dle francouzského práva za účelem změny pohlaví nutné prokázat jednak existenci poruchy genderové identity u žadatele a jednak to, že u něj došlo ke změně vzhledu nevratné povahy. První stěžovatel ke své žádosti přiložil několik lékařských potvrzení, která dle něj měly prokázat splnění obou podmínek, ale soudy tato potvrzení nepovažovaly za dostatečná a nařídily stěžovateli, aby se podrobil dalšímu vyšetření ze strany soudem ustanovených znalců, což tento odmítl jako nadbytečné. Druhý a třetí stěžovatel ve svých podáních na vnitrostátní úrovni uvedli, že podmínka prokázání nevratné povahy změny vzhledu je v rozporu s článkem 8 Úmluvy; druhý stěžovatel rovněž namítl, že to platí i pro podmínku existence poruchy genderové identity. U všech tří stěžovatelů dospěly vnitrostátní soudy k závěru, že výše zmíněné podmínky úřední změny pohlaví nespĺňují, a jejich žádosti proto zamítly.

V roce 2016 došlo ke změně francouzského občanského zákoníku, dle níž již nelze úřední změnu pohlaví podmiňovat léčbou, chirurgickým zákrokem ani sterilizací.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali porušení článku 8 Úmluvy, jelikož jim nebyla povolena úřední změna pohlaví. První stěžovatel konkrétně spatřoval porušení článku 8 v povinnosti podrobit se lékařskému vyšetření, druhý a třetí stěžovatel v podmínce prokázat nevratnou povahu změny vzhledu a druhý stěžovatel navíc i v podmínce existence poruchy genderové identity.

Soud úvodem připomněl, že se ve své dosavadní judikatuře již zabýval právem transsexuálů, kteří podstoupili operační změnu pohlaví, na právní uznání této změny (např. *Christine Goodwin proti Spojenému království*, č. 28957/95, rozsudek velkého senátu ze dne 11. července 2002), jakož i podmínkami přístupu k uvedené operaci (např. *Y. Y. proti Turecku*, č. 14793/08, rozsudek ze dne 10. března 2015). Dle Soudu se námitky vznesené stěžovateli též nepochybně týkají práva na respektování soukromého života a jako takové spadají pod článek 8 Úmluvy. Jádro projednávaného problému spočívá v otázce, zda existuje pozitivní závazek státu právně uznat změnu pohlaví, aniž by přitom vyžadoval splnění podmínek, proti nimž stěžovatelé brojí (*mutatis mutandis, Hämäläinen proti Finsku*, č. 37359/09, rozsudek velkého senátu ze dne 16. července 2014, § 64).

a) K podmínce nevratné povahy změny vzhledu

Soud se v této části předně zaměřil na otázku, zda „nevratná povaha změny vzhledu“, což byla dle francouzského práva v relevantní době jedna z podmínek úřední změny pohlaví, znamenala ve skutečnosti sterilizaci žadatele. Soud v této souvislosti poukázal na stanovisko francouzské poradní komise pro lidská práva z roku 2013, dle něhož se za účelem splnění této podmínky musí dotčené osoby podrobit chirurgickým zákrokům či hormonální léčbě, které mají za důsledek sterilitu. V podobném duchu se vyjádřili i autoři návrhu zákona na ochranu práv transgender osob podaného v roce 2013. Ve světle uvedeného Soud shledal, že příslušná podmínka znamenala v praxi sterilizační operaci nebo léčbu, která z důvodu své povahy a intenzity s vysokou pravděpodobností vedla ke sterilitě.

Soud dále konstatoval, že v projednávané věci náleží žalovanému státu pouze omezený prostor pro uvážení, neboť je tu přímo dotčena tělesná integrita jednotlivců, jakož i princip osobní autonomie a právo na sexuální identitu. Byť Soud uznal, že mezi členskými státy Rady Evropy neexistuje shoda, co se týče úřední změny pohlaví (v roce 2016 tuto změnu neumožňovalo sedm států, 22 států ji podmiňovalo sterilizací a 18 států ji povolovalo i bez sterilizace), zdůraznil, že v posledních letech lze v Evropě sledovat tendenci ke zrušení podmínky sterilizace, založenou na vývoji porozumění transsexualismu (v období let 2009–2016 tato podmínka zmizela z právního řádu jedenácti členských států včetně Francie a další státy tuto změnu zvažují). Soud rovněž upozornil na stanoviska početných orgánů ochrany lidských práv v rámci Rady Evropy i OSN, které se jasně vyjádřily ve prospěch zrušení zmíněné podmínky.

V posledním kroku se Soud zabýval zachováním spravedlivé rovnováhy mezi obecným zájmem a zájmy stěžovatelů v projednávané věci. Poukázal na to, že ne všechny transgender osoby chtějí nebo mohou podstoupit zákrok či léčbu s vysokou pravděpodobností sterility, což je i případ druhého a třetího stěžovatele. v jiných kontextech Soud konstatoval porušení článků 3 a 8 Úmluvy z důvodu sterilizace svéprávných dospělých osob, provedené bez jejich informovaného souhlasu, jelikož takový postup je v rozporu s respektováním lidské svobody a důstojnosti (např. *Soares de Melo proti Portugalsku*, č. 72850/14, rozsudek ze dne 16. února 2016, § 109–111). Souhlas s léčebným výkonem přitom nelze považovat za skutečně svobodný, pokud by v případě nesouhlasu dotčená osoba pozbyla plného výkonu svého práva na genderovou identitu a osobní rozvoj (*Van Kück proti Německu*, č. 35968/97, rozsudek ze dne 12. června 2003, § 75). v projednávané věci stát podmínil úřední změnu pohlaví provedením zákroku či léčby s vysokou pravděpodobností sterility, což vlastně znamená podmínit

plný výkon práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy vzdáním se plného výkonu práva na respektování tělesné integrity garantovaného jak tímto ustanovením, tak článkem 3. Třebaže Soud uznal, že je tu na druhé straně dotčen i veřejný zájem, a to zejména požadavek právní jistoty, shledal, že v této situaci jsou transgender osoby, které si nepřejí podstoupit úplnou změnu pohlaví, postaveny před neřešitelné dilema: buď se navzdory svým přáním podrobí zákroku či léčbě s vysokou pravděpodobností sterility, a tím se vzdají plného výkonu práva na respektování své tělesné integrity, nebo se vzdají právního uznání své genderové identity, a tudíž i plného výkonu tohoto práva. Dle Soudu tu dochází k narušení spravedlivé rovnováhy, kterou jsou členské státy povinny zachovávat mezi obecným zájmem a zájmy dotčených jednotlivců.

V této souvislosti Soud připomněl svou předchozí judikaturu, dle níž náležitý respekt k tělesné integritě transgender osoby vylučuje, aby tato byla nucena podrobit se léčbě, která má za následek trvalou neplodnost (*Y. Y. proti Turecku*, cit. výše, § 119); je též v rozporu s článkem 8, pokud stát podmiňuje výkon rodičovských práv podstoupením sterilizační operace (*Soares de Melo proti Portugalsku*, cit. výše, § 111).

Ve světle výše uvedeného Soud dospěl k závěru, že zamítnutím žádosti druhého a třetího stěžovatele z důvodu nesplnění podmínky nevratné povahy změny vzhledu došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

b) K podmínce existence poruchy genderové identity

Druhý stěžovatel dále namítal, že podmínka existence poruchy genderové identity je rovněž v rozporu s článkem 8, neboť vede k zacházení s transgender osobami jakožto s duševně nemocnými, a tudíž znamená zásah do jejich důstojnosti.

Soud předně upozornil, že naprostá většina členských států Rady Evropy, které umožňují úřední změnu pohlaví, podmiňuje tuto změnu psychodiagnostikou žadatele; od zmíněného požadavku upustily zatím pouze čtyři státy (Dánsko, Norsko, Island a Malta). *Zadruhé*, „transsexualismus“ stále figuruje v mezinárodní klasifikaci nemocí zveřejněné Světovou zdravotnickou organizací. *Zatřetí*, na rozdíl od podmínky sterilizace se podmínka psychodiagnostiky přímo nedotýká tělesné integrity jednotlivců. A konečně *začtvrté*, ani postoj mezinárodních orgánů ochrany lidských práv není v tomto směru natolik vyhraněný jako ve vztahu k podmínce sterilizace.

Vzhledem k uvedenému Soud shledal, že v této oblasti náleží členským státům velký prostor pro uvážení. Dle vlády žalovaného státu je účelem předmětné podmínky stanovit, zda problémy pacienta nemají jiné příčiny, a v návaznosti na to zajistit, aby nevratný medicínský proces změny pohlaví nezapočaly osoby, které ve skutečnosti nejsou transgender. Soud uvedl, že

tento argument není zcela relevantní u jednotlivců, jako je druhý a třetí stěžovatel, kteří odmítají podstoupit nevratnou léčbu; lze nicméně akceptovat, že cílem daného požadavku je ochrana zájmů dotčených osob, jelikož zabraňuje, aby se tyto osoby chybně rozhodly pro právní změnu své identity. K porušení článku 8 Úmluvy proto v tomto směru nedošlo.

c) *K povinnosti podrobit se lékařskému vyšetření*

První stěžovatel konečně namítal, že povinnost podrobit se lékařskému vyšetření ze strany soudem ustanovených znalců, které mělo prokázat, zda stěžovatel splňuje obě podmínky úřední změny pohlaví, znamenala traumatizující a ponižující zásah do jeho intimity; tento zásah přitom dle jeho názoru nelze považovat za nezbytný, jelikož stěžovatel již v daném vnitrostátním řízení předložil několik potvrzení od lékařů, které si sám zvolil.

Soud konstatoval, že tato námitka se týká způsobu provádění dokazování, což je oblast, v níž členskými státním náleží značný prostor pro uvážení. V projednávané věci vnitrostátní soudy dostatečně podrobně zdůvodnily, proč důkazy předložené stěžovatelem nepovažují za postačující, a v návaznosti na to ustanovily tři znalce, které pověřily detailním zadáním; nic nenasvědčuje tomu, že by tento postup byl zatížen svévolí nebo že by byl v rozporu s příslušnými ustanoveními občanského soudního řádu. Soud proto dospěl k závěru, že zamítnutím stěžovatelovy žádosti o úřední změnu pohlaví z důvodu, že se odmítl podrobit soudně nařízenému vyšetření, nedošlo za daných okolností k narušení spravedlivé rovnováhy mezi soupeřícími zájmy, a článek 8 Úmluvy tudíž porušen nebyl.

III. *Oddělené stanovisko*

Soudce Ranzoni se ve svém nesouhlasném stanovisku vyslovil proti závěru o porušení článku 8 v souvislosti s podmínkou nevratné povahy změny vzhledu. Zdůraznil, že až doposud postupoval Soud v kauzách týkajících se transsexuálů (počínaje věcí *Rees proti Spojenému království*, č. 9532/81, rozsudek ze dne 17. října 1986) opatrně a po malých krůčcích, zatímco dnešní rozsudek lze nazvat skutečným skokem. v dané oblasti však přitom neexistuje shoda mezi členskými státy, což ve svém rozsudku uznává i většina: v roce 2016 povolovalo úřední změnu pohlaví bez podmínky sterilizace toliko 18 členských států z celkového počtu 47, zatímco a v roce 2013, kdy o žádostech druhého a třetího stěžovatele rozhodoval francouzský dovolací soud, bylo takových států dokonce pouze 11. Soud se navíc dostatečně nezabýval otázkou, jaké důvody vedou většinu členských států k tomu, aby zatím ve svých právních rádech neupouštěly od podmínky sterilizace při úřední změně pohlaví. Přiměřenějším řešením v projednávané věci by dle soudce Ranzoniho bylo konstatovat, že žalovaný stát v době rozhodování

o žádostech stěžovatelů nevybočil ze svého prostoru pro uvážení, a zároveň vyzvat všechny členské státy, aby věnovaly pozornost otázce vznesené v této záležitosti a aby se snažily ubírat se směrem vznikající evropské tendence. Dalším vhodným řešením – odůvodněným důležitostí kauzy a dopadem verdiktu Soudu na všechny členské státy – by bylo postoupit věc velkému senátu.

Rozsudek ze dne 20. června 2017 ve věci č. 67667/09 a dalších – *Bayev a ostatní proti Rusku*

Senát třetí sekce Soudu rozhodl šesti hlasy proti jednomu, že vnitrostátní právní úprava zakazující propagaci homosexuality a dalších netradičních sexuálních svazků před nezletilými je v rozporu s právem na svobodu projevu chráněným článkem 10 Úmluvy a v rozporu se zákazem diskriminace zakotveným v článku 14 Úmluvy.

I. *Skutkové okolnosti*

Všichni tři stěžovatelé jsou lidskoprávními aktivisty bojujícími za práva sexuálních menšin (dále také „LGBT“) v Rusku. v reakci na přijetí právní úpravy zakazující propagaci homosexuality a dalších tzv. „netradičních“ sexuálních vztahů před nezletilými stěžovatelé tiše demonstrovali s transparenty nesoucími mj. hesla „homosexualita je dobrá“, „homosexualita je přirozená a normální“ v blízkosti školských zařízení či budovy městského úřadu. Všichni tři stěžovatelé byli za tuto aktivitu shledáni vinnými ze spáchání přestupku a byla jim uložena pokuta v řádu desítek eur. První a třetí stěžovatel se v návaznosti na předchozí správní a soudní řízení obrátili na ústavní soud a namítali rozpor příslušné právní úpravy přijaté nejdříve na regionální a později i na federální úrovni s ústavním pořádkem, konkrétně zásadou rovného zacházení a právem na svobodu projevu. Ústavní soud se s jejich argumentací neztotožnil.

II. *Odůvodnění rozhodnutí Soudu*

A. *K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY*

Stěžovatelé namítali porušení článku 10 Úmluvy zaručujícího právo na svobodu projevu ze dvou důvodů: předně byla právní úprava zakazující propagaci homosexuality před nezletilými využita k potlačení jejich protestů proti jejímu přijetí, dále tato úprava svou neurčitostí představovala paušální zákaz jakékoli zmínky o homosexualitě v přítomnosti dětí.

V projednávané věci nebyla předmětem sporu existence zásahu do práva stěžovatelů na svobodu projevu. Stěžovatelé namítali, že zásah nebylo možné považovat za zákonný ve smyslu článku 10 Úmluvy, jelikož příslušná zákonná ustanovení byla příliš vágní a nepředvídatelná. Soud k této otázce konstatoval, že

v projednávané věci je spíše než předvídatelnost právní úpravy důležitá otázka nezbytnosti jejího přijetí. Při posouzení přiměřenosti obdobné právní úpravy, která je obecným opatřením zakazujícím určité jednání, je na poli článku 10 Úmluvy nezbytné zohlednit, jaké byly důvody jejího přijetí, jak probíhal zákonodárný proces, případně soudní přezkum dané právní úpravy a jaká by vyvstala rizika, pakliže by daný zákon nebyl přijat. Při tomto přezkumu Soud zohledňuje i použití dané právní úpravy v projednávané věci, které vypovídá o tom, jaký je její dopad v praxi (*Animal Defenders International proti Spojenému království*, č. 48876/08, rozsudek velkého senátu ze dne 22. dubna 2013, § 108 a 109).

Soud se proto v prvé řadě zaměřil na pečlivý přezkum tří legitimních cílů, které přijatá legislativa měla sledovat.

a) Ochrana morálky

Žalovaná vláda se opírala především o požadavky morálky a všeobecnou podporu společnosti pro přijetí napadené právní úpravy.

Soud uvedl, že ačkoli v citlivých otázkách etiky a morálky, ve kterých chybí všeobecná shoda, obvykle připouští široký prostor pro uvážení státu, v projednávané věci tomu tak není. Ohledně uznání práva jednotlivce se veřejně identifikovat jako gay, lesba či jiná sexuální menšina a prosazovat svá práva totiž panuje v Evropě zcela jasná shoda (*Alekseyev proti Rusku*, č. 4916/07, 25924/08 a 14599/09, rozsudek ze dne 21. října 2010, § 84).

Soud taktéž odmítl námitku vlády, že uznání společenské přijatelnosti homosexuality je neslučitelné s hodnotou rodiny jakožto základu společnosti. Připomněl naopak, že existuje vzrůstající tendence začleňovat svazky stejnopohlavních párů do koncepce rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy (*P. B. a J. S. proti Rakousku*, č. 18984/02, rozsudek ze dne 27. října 2010, § 27–30; *Schalk a Kopf proti Rakousku*, č. 30141/04, rozsudek ze dne 24. června 2010, § 91–94). Je tak povinností státu adekvátně reagovat na vývoj společnosti a změny ve vnímání společenských a statusových otázek, včetně skutečnosti, že neexistuje pouze jedna podoba rodinného či soukromého života (*Kozak proti Polsku*, č. 13102/02, rozsudek ze dne 2. března 2010, § 98).

Soud dlouhodobě odmítá schvalovat politiku a rozhodnutí, která jsou stížena předpojatostí vůči homosexuální menšině. Negativní postoje a odkazy na tradice nemohou být samy o sobě dostatečným ospravedlněním rozdílného zacházení s touto menšinou stejně tak jako v případě rozdílného zacházení s osobami odlišné rasy, původu či barvy pleti (*Smith and Grady proti Spojenému království*, č. 33985/96 a 33986/96, rozsudek ze dne 27. září 1999, § 97; *Vallianatos a ostatní proti Řecku*, č. 29381/09 a 32684/09, rozsudek velkého senátu ze

dne 7. listopadu 2013, § 77). Za naprosto nepřijatelné označil Soud pokusy vlády dovozovat spojitost mezi homosexualitou a pedofilií.

Soud dále odmítl argument vyzdvihující atmosféru v ruské společnosti, jejíž většina homosexuální svazky odmítá. Je sice pravda, že nálada ve společnosti může v otázkách morálky hrát při hodnocení Soudu důležitou roli, avšak toliko v případech, kdy podpora veřejnosti vede k rozšíření, a nikoli k zúžení práv chráněných Úmluvou. Soud zdůraznil, že podřizovat ochranu práv menšin názoru většiny by bylo v rozporu se základními hodnotami Úmluvy. S použitím tohoto přístupu by ochrana práv menšin na svobodu vyznání, projevu či shromažďování byla pouze teoretická, a nikoli praktická a účinná, jak vyžaduje Úmluva (*Alekseyev proti Rusku*, cit. výše, § 81).

b) Ochrana zdraví

Soud dále odmítl argumentaci vlády opírající se o legitimní cíl v podobě ochrany veřejného zdraví a demografického vývoje. Vláda neprokázala, že by sdělení stěžovatelů jakkoli hájilo lehkovážné chování z pohledu ochrany zdraví. v obecné rovině lze rovněž označit za nepravděpodobné, že by omezení svobody projevu ve vztahu k LGBT otázkám mohlo představovat zdravotní rizika. Právě naopak, šíření informací o sexuální identitě a zvyšování povědomí o zdravotních rizicích a odpovídajících metodách ochrany jsou bezesporu prevencí a obvyklou součástí politik veřejného zdraví.

K možnému negativnímu dopadu na demografickou situaci Soud poznamenal, že zde nevidí žádnou spojitost, jak by zákaz propagace homosexuálních svazků mohl napomoci příznivému demografickému vývoji, který je ovlivněn celou škálou faktorů.

c) Ochrana práv a svobod jiných

Nakonec vláda argumentovala rovněž potřebou chránit děti před informacemi, které by mohly vytvářet pozitivní obraz homosexuality a přispět tak k jejich přilnutí k „homosexuálnímu životnímu stylu“, což by mělo negativní dopad na jejich vývoj a činilo je zranitelnými vůči zneužití.

Soud si všiml toho, že místa omezení svobody projevu byla ze strany vnitrostátních orgánů pojmána velmi široce, neboť jeden ze stěžovatelů byl pokutován za protest před městským úřadem, kde se děti zpravidla nevyskytovaly. Shledal rovněž, že požadavek ústavního soudu, který konstatoval, že šíření toliko neutrální informace o homosexuálních svazcích by zákazem nepodléhalo, se jeví jako nedosažitelný, pakliže ústavní soud nepovažoval výroky „homosexualita je přirozená“ či „homosexualita není perverzní“ za dostatečně neutrální.

Soud dále odkázal na svůj závěr z rozsudku *Alekseyev proti Rusku* (cit. výše) a zopakoval, že nebylo nijak vědecky prokázáno, že by pouhá zmínka o homose-

xualitě či otevřená veřejná diskuse mohly nepříznivě ovlivnit děti nebo jiné zranitelné dospělé. Stejně tak nebylo nikdy zjištěno, že by otázky sexuální identity nebo orientace byly závislé na externích vlivech.

Soud dal dále zapravdu stěžovatelům, když konstatoval, že ochrana dětí před zneužitím by neměla být omezena toliko na hrozbu ze strany stejnopohlavních vztahů. Stát má stejné závazky chránit děti rovněž ve vztahu k heterosexuálům a tyto jsou již dnes naplněny zakotvením příslušných ustanovení v trestním zákoníku. Vláda nijak nedoložila, proč by měla být tato ustanovení nedostatečná a proč by měly být děti více zranitelné ze strany homosexuálů.

Dále Soud konstatoval, že nelze mít za to, že by víra a názory rodičů měly mít v každé situaci přednost před jinými vlivy, zejména mimo školu, neboť Úmluva nijak nezaručuje právo nebýt vystaven názorům, se kterými jedinec nesouhlasí. Poznamenal, že v otázkách jako sexuální výchova, ve kterých je nutné se vyrovnat s názory rodičů, osnovami a právem třetích osob na svobodu projevu musí vnitrostátní orgány vycházet z kritérií objektivnosti, pluralismu názorů, vědecké správnosti a užitečnosti dané informace pro dětské publikum. Vyzdvihl, že forma vyjádření stěžovatelů nebyla nijak nesprávná, agresivní či sexuálně explicitní. Chování stěžovatelů nijak nesnížilo možnosti rodičů ovlivňovat své děti v jejich názorovém a náboženském přesvědčení. Děti byly toliko vystaveny kampani, která znázorňovala rozmanitost, rovnost a toleranci, a mohla tak jen napomoci větší společenské soudržnosti.

d) Závěr

Předmětná právní úprava tudíž nesledovala legitimní cíl v podobě ochrany morálky a ve vztahu k ochraně zdraví a právům třetích osob byla pravděpodobně spíše kontraproduktivní. Vágnost právní úpravy umožňovala její zneužívání v praxi, což dokládají i případy stěžovatelů. Soud zdůraznil, že přijetím podobné právní úpravy stát posiluje společenské stigma a předsudky a podporuje homofobii, která je neslučitelná s pojmy rovnosti, pluralismu a tolerance nedomyslitelně patřícími k demokratické společnosti.

Soud tak shledal, že přijetím příslušné právní úpravy a jejím vymáháním vůči stěžovatelům překročily ruské orgány prostor pro uvážení, který je státu poskytnut na poli článku 10 Úmluvy, a došlo tak k porušení tohoto ustanovení.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY

Soud připomněl, že v otázkách týkajících se odlišného zacházení z důvodu sexuální orientace je prostor pro uvážení úzký, a odlišné zacházení tedy musí být podloženo zvláště silnými a přesvědčivými důvody (*X. a další proti Rakousku*, č. 19010/07, rozsudek velkého senátu ze dne 19. února 2013, § 99). Soud dále zdůraznil, že odlišné zacházení založené pouze na sexuál-

ní orientaci je nepřijatelné (*E. B. proti Francii*, č. 43546/02, rozsudek velkého senátu ze dne 22. ledna 2008, § 93 a 96).

V projednávané věci Soud shledal, že přestupkový zákon přímo zakazoval podporu homosexuality a netradičních sexuálních vztahů, vytvářel zkrácenou představu o tradičních a netradičních sexuálních vztazích a stejnopohlavní svazky považoval za podřadné vůči svazkům heterosexuálním. Právní úprava tak ztělesňovala předpojaté vnímání stejnopohlavních svazků vůči heterosexuálním a ruská vláda nepředložila přesvědčivé a silné důvody ospravedlňující odlišné zacházení.

Došlo proto i k porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 10 Úmluvy.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Dedov ve svém nesouhlasném stanovisku vyjádřil názor, že většina nevzala dostatečně v úvahu zvláštní zranitelnost dětí a závazek chránit je před sexuálním zneužitím, který státu vyplývá z Úmluvy o právech dítěte. v projednávané věci je významným aspektem zranitelnost dětí, jejich nevyzrálost a neschopnost si utvořit vlastní názor na věc. Myšlenka, že homosexuální svazky jsou normální, tak může snadno v dětech vyvolat ze zvědavosti zájem se do takového svazku zapojit. Soudce Dedov dále zdůraznil, že pedofilie je stále aktuálním problémem, a jelikož jsou jejími oběťmi v necelé třetině případů i chlapci, vyžaduje si otázka sexuálního násilí ze strany homosexuálů zvláštní pozornost i právní úpravu. Dle jeho názoru je zcela odůvodněné činit rozdíly v právní úpravě, neboť rodina složená z heterosexuálních partnerů je schopna zplodit a vychovat děti, což je poslání rodiny, které ruská společnost tradičně uznává a chrání.

NESTRANNOST SOUDU

Rozsudek ze dne 27. června 2017 ve věci č. 5856/13 – Ramljak proti Chorvatsku

Senát druhé sekce Soudu rozhodl šesti hlasy proti jednomu, že právo stěžovatelky na nestranný soud ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy bylo porušeno, neboť ve věci rozhodoval soudce, jehož syn – byť se na předmětném řízení přímo nepodílel – byl zaměstnán jako koncipient v advokátní kanceláři zastupující protistranu.

I. Skutkové okolnosti

Proti stěžovatelce bylo před okresním soudem zahájeno řízení o neplatnosti závěti, kterou byla stěžovatelka povolána jako dědic k převzetí pozůstalosti. Okresní soud v prosinci 2006 rozhodl ve prospěch stěžovatelky. Žalobce podal odvolání ke krajskému soudu. Ve věci rozhodoval tříčlenný senát, jemuž předsedal

soudce D. P., který v srpnu 2009 v neveřejném zasedání zrušil odvoláním napadený rozsudek okresního soudu s tím, že prvoinstanční soud sice správně ozřejmil relevantní skutkové okolnosti, nicméně nesprávně na ně použil příslušnou právní úpravu. Stěžovatelka podala proti rozsudku krajského soudu dovolání k nejvyššímu soudu, v němž namítala, že v řízení před krajským soudem bylo porušeno její právo na nestranný soud. K tomu mělo dojít tím, že soudce D. P., který ve věci rozhodoval jakožto předseda senátu, byl otcem N. P., jenž v době odvolacího řízení před tímto soudem působil jako koncipient v advokátní kanceláři protistrany. Dovolání stěžovatelky bylo v září 2011 zamítnuto s tím, že samotná existence uvedeného příbuzenského vztahu není dostatečným důvodem pro vyloučení soudce kvůli pochybnostem o jeho nepodjatosti za situace, kdy se N. P. předmětného řízení nikterak neúčastnil. Stěžovatelka proti tomuto rozhodnutí neúspěšně podala ústavní stížnost.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelka namítala, že krajský soud rozhodující v její věci nelze považovat za nestranný ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jelikož mu předsedal soudce, jehož syn tou dobou pracoval v advokátní kanceláři protistrany.

A. OBECNÉ ZÁSADY

Soud na úvod shrnul relevantní obecné zásady plynoucí z dosavadní judikatury (viz zejména *Morice proti Francii*, č. 29369/10, rozsudek velkého senátu ze dne 23. dubna 2015, § 73–78). Pojem nestrannosti je definován jako absence předsudku či předpojatosti na straně soudce, přičemž jejich existence se pro účely posouzení, zda došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, projevuje prostřednictvím subjektivního a objektivního testu. v rámci subjektivního testu je zkoumáno, zda chování nebo vnitřní přesvědčení konkrétního soudce nasvědčuje tomu, že by mohl být vůči účastníku řízení zaujatý. Z tohoto hlediska je např. významné, zda je v projevech soudce patrná nevraživost či zlá vůle vůči účastníku řízení založená na osobních důvodech. Subjektivní nestrannost soudce je presumována, dokud není prokázán opak. Naopak v rámci objektivního testu není posuzováno konkrétní chování soudce, nýbrž otázka, zda existují okolnosti, které mohou vzbuzovat pochybnosti o nestrannosti soudu. Při rozhodování, zda v daném případě existuje legitimní důvod k obavě, že konkrétní soudce není nestranný, je subjektivní vnímání účastníka řízení sice důležité, ale nikoli rozhodující. Rozhodující je, zda obava může být považována za objektivně oprávněnou. v tomto směru může hrát roli i pouhé zdání o podjatosti, neboť „spravedlnost nemůže být pouze vykonávána, musí být také vidět, že je vykonávána“. v sázce je totiž důvěra veřejnosti v řádný výkon spravedlnosti.

B. POUŽITÍ TĚCHTO ZÁSAD NA PROJEDNÁVANOU VĚC

Soud se nejprve zabýval otázkou, zda lze vyslovit závěr o podjatosti soudce D. P. z hlediska testu subjektivní nestrannosti. Konstatoval, že ze skutkových okolností případu nic nenasvědčuje tomu, že by byl předseda krajského soudu vůči stěžovateli jakkoli osobně zaujatý. Jelikož nelze prokázat opak, je namístě vycházet z domněnky, že byl nestranný.

Následně Soud zkoumal, zda lze ve věci zjistit porušení požadavku objektivní nestrannosti. Konkrétně se zaměřil na otázku, zda stěžovatelčiny obavy, že soudce D. P. není nepodjatý, mohly být s ohledem na zvláštní okolnosti projednávané věci z objektivního hlediska oprávněné. Podle Soudu mohla existence pokrevního příbuzenství mezi soudcem D. P. a koncipientem N. P. působícím v advokátní kanceláři zastupující protistranu v očích stěžovatelky vyvolávat pochybnosti o nestranném rozhodování. Přesto pouhá existence příbuzenského vztahu mezi soudcem a zaměstnancem advokátní kanceláře zastupující jednu ze stran řízení nemusí být obecně důvodem, který vyžaduje automatické vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci. Pro rozhodnutí o objektivní oprávněnosti obav stěžovatelky, že v její věci nerozhodoval nestranný soud, je podstatné, jaká byla povaha osobních vazeb mezi soudcem D. P., koncipientem N. P. a dalšími dotčenými osobami.

Při zvažování povahy těchto osobních vazeb Soud přihlédl zejména k následujícím faktorům.

Zprvce, mezi soudcem D. P. a koncipientem N. P. existoval příbuzenský vztah v řadě přímé (vztah otce a syna). Nic přitom nenasvědčuje tomu, že soudce D. P. si v době odvolacího řízení nebyl vědom skutečnosti, že jeho syn je zaměstnán v advokátní kanceláři, která zastupuje jednu ze stran řízení. Přesto o této skutečnosti nevyrozuměl předsedu krajského soudu.

Zadruhé, N. P. sice nebyl přímo zapojen do předmětného řízení před odvolacím soudem, když mu nebyla udělena plná moc k zastupování účastníka řízení, ale podle ustálené judikatury chorvatského nejvyššího soudu byly ve srovnatelných případech rozhodnutí podřízených soudů běžně rušeny pro rozpor s právem na nestranný soud.

Zatřetí, Soud zkoumal povahu osobních vazeb mezi koncipientem N. P. a advokáty, kteří působili v předmětné advokátní kanceláři. Jednalo se o malou advokátní kancelář, v níž působili pouze dva advokáti. Oba se přitom podíleli na řízení před odvolacím soudem. Znění plné moci ve prospěch této advokátní kanceláře připouštělo, aby právní úkony v dané věci činil kterýkoli z jejích zaměstnanců bez zvláštního oprávnění či zmocnění. N. P. byl nadto v podřízeném postavení vůči těmto advokátům. Jeho pracovní smlouva byla pouze na dobu určitou a její prodloužení záviselo na vůli těchto advokátů. Na základě těchto skutečností

dospěl Soud k přesvědčení, že stěžovatelčiny pochybnosti o nestrannosti krajského soudu byly objektivně oprávněné.

Začtvrté, ač není možné zpětně zjistit, jaký vliv měl soudce D. P. na rozhodování tříčlenného senátu, Soud považoval za významné, že byl jeho předsedou. Stěžovatelka tak měla pádný důvod vycházet z toho, že jeho vliv na výsledek odvolacího řízení byl podstatný.

V neposlední řadě nelze přehlížet, že krajský soud čítal více než čtyřicet soudců, a proto by nebylo prakticky obtížné najít za předmětného soudce náhradu.

S ohledem na všechny výše uvedené skutečnosti Soud dospěl k závěru, že složení krajského soudu nebylo takové, aby za daných okolností zaručovalo objektivní zdání nestrannosti. K porušení práva stěžovatelky na nestranný soud dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy tudíž došlo.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Kjølbro ve svém nesouhlasném stanovisku uvedl, že vazba mezi soudcem D. P. a protistranou, příp. jejími právními zástupci, byla velmi slabá a vzdálená. Soudce nebyl příbuzným protistrany ani jejich právních zástupců, nýbrž toliko jejich zaměstnane. Vyslovil tak obavu, že závěry Soudu budou vykládány způsobem, že požadavek nestrannosti soudu brání tomu, aby ve věci rozhodoval soudce, jehož příbuzný je zaměstnán v advokátní kanceláři jednoho z účastníků řízení, byť by se na projednávaném případě nijak nepodílel. Kromě toho se občansko-právní spor mezi žalobcem a stěžovatelkou týkal neplatnosti závěti, takže je vyloučené, že by měl daný soudce na výsledku řízení osobní zájem. Dospěl tak k závěru, že v dané věci k porušení stěžovatelčina práva na nestranný soud nedošlo.

NEVLÁDNÍ ORGANIZACE

Rozsudek ze dne 27. června 2017 ve věci č. 17224/11 – Medžlis Islamske Zajednice Brčko a ostatní proti Bosně a Hercegovině

Velký senát Soudu rozhodl jedenácti hlasy proti šesti, že tím, že vnitrostátní soudy nařídily stěžovatelům, nevládním organizacím, nahradit nemajetkovou újmu M. S. za zásah do jejich osobnostních práv, kterého se stěžovatelé dopustili tím, že v dopise adresovaném několika představitelům veřejné moci o ní uváděli hanlivé informace, jejichž pravdivost nijak neověřovali a jež se ukázaly jako nepravdivé, nedošlo k porušení článku 10 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovateli jsou čtyři nevládní organizace – pobočka Islámského společenství Bosny a Hercegoviny ve federální oblasti Brčko (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko*),

bosenská kulturní společnost „Preporod“ (*Bošnjačka zajednica kulture „Preporod“*), bosenská charitativní asociace „Merhamet“ (*„Merhamet“ Humanitarno udruženje građana Bošnjaka Brčko Distrikta*) a Rada bosenských intelektuálů (*Vijeće Kongresa Bošnjačkih intelektualaca Brčko Distrikta*). v květnu 2003 stěžovatelé zaslali dopis nejvyšším představitelům federální oblasti Brčko stran procesu jmenování M. S. na post ředitelky místní multietnické veřejné rozhlasové a televizní stanice a jejího údajného špatného chování ve vztahu k muslimům a etnickým Bosňákům. Stěžovatelé poukazovali např. na řadu protimuslimských výroků, které měla M. S. pronést, a několik jejích činů, jako např. roztrhání kalendáře ukazujícího rozvrh náboženských obřadů během ramadánu. Stěžovatelé požadovali po zmíněných představitelích, aby M. S. nebyla na post ředitelky jmenována, protože pro takovou funkci nespĺňuje potřebné profesní a morální vlastnosti.

Zanedlouho poté byl dopis zveřejněn ve třech novinových denících. Z důvodu poškození své pověsti M. S. podala žalobu na ochranu osobnosti. Soud prvního stupně ji zamítl, nicméně odvolací soud rozhodl, že stěžovatelé jsou odpovědní za pomluvu, jelikož skutková tvrzení o M. S. byla nepravdivá a pro její pověst škodlivá. Stěžovatelům soud uložil povinnost tyto výroky vzít zpět a pro případ, že by tak neučinili, nahradit M. S. nemajetkovou újmu ve výši 1 280 eur. Uložil jim dále povinnost předat na jejich vlastní náklady rozsudek k publikaci místním sdělovacím prostředkům. Ústavní soud jejich stížnosti nevyhověl, když zásah do jejich práv označil za nezbytný v demokratické společnosti.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že uložením povinnosti vzít zpět jejich prohlášení uvedená v dopise pod hrozbou náhrady nemajetkové újmy způsobené M. S. došlo k porušení jejich práva na svobodu projevu zaručeného článkem 10 Úmluvy.

Dne 13. října 2015 sedmičlenný senát Soudu poměrem hlasů čtyř proti třem rozhodl, že k porušení článku 10 Úmluvy nedošlo, a to především s ohledem na to, že stěžovatelé jednali nedbale, když ve svém dopise M. S. obvinili ze závadného chování ve vztahu k určitým náboženským a etnickým menšinám, aniž vyvinuli přiměřenou snahu ověřit přesnost svých tvrzení. Věc byla na žádost stěžovatelů postoupena velkému senátu Soudu.

Velký senát Soudu předeslal, že rozhodnutí odvolacího soudu, na základě něhož byli stěžovatelé uznáni odpovědnými za pomluvu, představuje zásah do jejich práva na svobodu projevu ve smyslu článku 10 Úmluvy. Tento zásah má zákonný základ a sleduje legitimní cíl ochrany pověsti nebo práv druhých. Stěžejní otázkou dle Soudu proto zůstávalo, zda se jedná

o zásah, který je nezbytný v demokratické společnosti ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

Soud nejprve uvedl, že tvrzení týkající se neúcty M. S. vůči jiným etnikům a náboženstvím byla způsobilá nejen poškodit její pověst, ale také vést k předsudkům vůči její osobě v jejím profesním i sociálním prostředí. Předmětná tvrzení proto dosáhla požadované úrovně závažnosti, která by mohla vést k porušení práv M. S. dle článku 8 Úmluvy. Je proto třeba zjistit, zda vnitrostátní orgány nastolily spravedlivou rovnováhu mezi oběma hodnotami zaručenými Úmluvou, tedy svobodou projevu stěžovatelů chráněnou článkem 10 Úmluvy a právem M. S. na respektování její pověsti ve smyslu článku 8 Úmluvy (*Axel Springer AG proti Německu*, č. 39954/08, rozsudek velkého senátu ze dne 7. února 2012, § 84).

Soud následně konstatoval, že stěžovatelé neměli ve vztahu k veřejnoprávnímu rádiu žádný podržený pracovní vztah, který by je zavazoval povinností loajality, zdrženlivosti a diskrétnosti, a proto nebylo namístě na ně pohlížet jako na tzv. „whistle-blowery“ a zabývat se otázkami, které jsou ústředními body judikatury k whistle-blowingu (*Guja proti Moldavsku*, č. 14277/04, rozsudek velkého senátu ze dne 12. února 2008, § 70).

Soud se dále ztotožnil s názorem vnitrostátních orgánů, že odpovědnost stěžovatelů za pomluvu musí být posuzována pouze ve vztahu k jejich soukromé korespondenci s místními úřady. Nebylo totiž prokázáno, že by byli jakkoliv odpovědní za zveřejnění předmětného dopisu v médiích.

Následně Soud zdůraznil, že pokud nevládní organizace upozorňuje na záležitosti veřejného zájmu, vykonává funkci „hlídacího psa společnosti“, která je stejně důležitá jako podobná role, kterou zastává tisk, a z toho důvodu by jí měla být zaručena i podobná ochrana, jako je dle Úmluvy poskytována tisku (*Animal Defenders International proti Spojenému království*, č. 48876/08, rozsudek velkého senátu ze dne 22. dubna 2013, § 103; *Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*, č. 18030/11, rozsudek velkého senátu ze dne 8. listopadu 2016, § 166). S odkazem na svoji dřívější judikaturu Soud nicméně zdůraznil, že ochrana, která je v souvislosti s informováním o záležitostech veřejného zájmu novinářům na základě článku 10 Úmluvy poskytována, podléhá podmínce, že novináři jednali v dobré víře s cílem poskytnout přesné a spolehlivé informace v souladu s novinářskou etikou. Stejně úvahy pak dle názoru Soudu platí i pro nevládní organizaci, která převzala funkci „hlídacího psa společnosti“ (*Goodwin proti Spojenému království*, č. 17488/90, rozsudek velkého senátu ze dne 27. března 1996, § 39). Při vyvažování proti sobě stojících zájmů proto Soud považoval za vhodné vzít v úvahu obdobná kritéria, která se používají v případech, kdy média při výkonu své funkce „veřejného hlídacího

psa“ šíří prohlášení poškozující pověst druhých (*Axel Springer AG proti Německu*, cit. výše, § 89–95):

a) *Veřejný zájem na informacích obsažených v dopise*

Soud konstatoval, že diskuse o etnické rovnováze mezi státními zaměstnanci nepochybně spadá do veřejné sféry. Otázka respektu těchto osob k etnické a náboženské identitě obyvatel Bosny a Hercegoviny je otázkou veřejného zájmu.

b) *Jak známá byla dotyčná osoba a co bylo předmětem obvinění*

Tím, že se M. S. sama ucházela o místo ředitelky rádia, a s ohledem na veřejný zájem vztahující se k daným otázkám je dle Soudu třeba M. S. považovat za osobu, která nevyhnutelně a vědomě vstoupila do veřejného prostoru, čímž se otevřela důkladnému přezkumu svého jednání. Za takových okolností jsou proto meze přijatelné kritiky širší než v případě běžné osoby.

c) *Obsah, forma a důsledky informací předaných orgánům*

Soud zdůraznil, že v dopise nebylo výslovně konstatováno, že část informací pocházela od jiných zdrojů, například zaměstnanců rádia. Stěžovatelé tedy jednoznačně nezdůraznili, že jednali pouze jako poslové daných informací. Naopak se dle názoru Soudu prezentovali, jako by měli přímý přístup k těmto informacím. Za těchto okolností tak převzali odpovědnost za prohlášení uvedená v dopise.

Stěžovatelé rovněž tvrdili, že jejich záměrem bylo informovat příslušné orgány o některých nesrovnalostech a vyzvat je, aby vyšetřily a ověřily předmětná tvrzení. Napadený dopis však dle Soudu žádnou žádost o vyšetřování a ověření v něm uvedených tvrzení neobsahoval.

Pokud jde o důsledky sporných tvrzení, dle názoru Soudu zobrazily M. S. v negativním světle a byly způsobilé ji vylíčit jako osobu, která je ve svých názorech na muslimy a etnické Bosňáky neuctivá a opovrhlivá. Skutečnost, že předmětná tvrzení byla předložena omezenému počtu státních úředníků prostřednictvím soukromé korespondence, dle Soudu neodstranila případný škodlivý dopad na kariérní vyhlídky M. S. jako státní zaměstnankyně a na její profesní pověst novinářky. Bez ohledu na to, jak se dopis dostal do médií, bylo zřejmé, že jeho zveřejnění otevřelo možnost veřejné diskuse a poškodilo důstojnost M. S. a její profesní pověst.

d) *Pravdivost zveřejněných informací*

Pravdivost předmětných tvrzení byla dle Soudu klíčovým kritériem při vyvažování proti sobě stojících zájmů. Podobně jako tisk byli stěžovatelé vázáni požadavkem ověřit pravdivost předložených tvrzení mimo jiné proto, že tento požadavek je zcela nepostradatelnou součástí tzv. Kodexu etiky a chování organizací neziskového sektoru vydaného Světovou

asociací nevládních organizací (WANGO). Stěžovatelé však informace, které uvedli do dopisu, nijak neověřovali, ačkoli by to v praxi nebylo nijak obtížné. Přitom čím závažnější obvinění je vznášeno, tím větší je povinnost tvrzené skutečnosti ověřovat. Stěžovatelé též nedali M. S. možnost předmětné informace nijak komentovat, ačkoli tak bez obtíží mohli učinit.

Soud proto neshledal žádný důvod, proč by se měl od závěrů vnitrostátních soudů odklonit, a konstatoval, že stěžovatelé neprokázali pravdivost svých tvrzení, o kterých věděli nebo měli vědět, že nejsou pravdivá, a dospěl tak k závěru, že stěžovatelé neměli dostatečný skutkový základ pro svá tvrzení obsažená v dopise.

e) *Závažnost sankce*

Výše náhrady nemajetkové újmy, která byla vnitrostátními soudy stanovena, nebyla dle Soudu sama o sobě nepřiměřená.

S ohledem na výše uvedené Soud neshledal žádné silné důvody, proč by se měl odchýlit od závěrů vnitrostátních soudů a nahradit jimi provedené vyvážení předmětných zájmů. Rozhodl tedy, že namítaný zásah byl podložen relevantními a dostatečnými důvody, orgány žalovaného státu dosáhly spravedlivé rovnováhy mezi soupeřícími zájmy a jednaly v rámci jim ponechaného prostoru pro uvážení. K porušení článku 10 Úmluvy proto nedošlo.

III. *Oddělená stanoviska*

Ve společném nesouhlasném stanovisku soudci Sajó a Mits a soudkyně Karakaş a Motoc uvedli, že jednání stěžovatelů jako kvazi-whistleblowerů a nahlášení údajného závadného chování státní zaměstnankyně zmíněným představitelům v soukromém dopise vyžaduje subjektivní a shovívavý přístup. Tuto věc nelze rozhodovat na základě obecných zásad platných v oblasti svobody tisku a stěžovatelé nemohou nést odpovědnost za zveřejnění informací od neznámých osob. Dle jejich názoru proto došlo k porušení práva stěžovatelů na svobodu projevu.

Soudce Vehabović ve svém nesouhlasném stanovisku především zdůraznil, že odesílatel soukromého dopisu nemůže být zodpovědný za pomluvu, pokud je tento dopis třetí stranou zveřejněn v médiích bez jakéhokoli zapojení jeho odesílatele, a to i tehdy, když obsahuje zcela nepravdivá tvrzení.

V posledním nesouhlasném stanovisku pak dle soudce Kūrise většina viní stěžovatele za pouhé „otevření možnosti“ veřejné diskuse a zhoršení důstojnosti a profesní pověsti M. S. Taková judikatura nemůže být dle názoru soudce nazývána spravedlivým právem. K tomu navíc dodává, že všechny nejasné skutkové okolnosti byly bez jediné výjimky vykládány v neprospekch stěžovatelů.

Rozsudek ze dne 13. dubna 2017 ve věci č. 26562/07 a dalších – Tagayeva a ostatní proti Rusku

Senát první sekce Soudu jednomyslně shledal, že došlo k porušení hmotněprávní i procesní složky práva na život chráněného článkem 2 Úmluvy, neboť vnitrostátní orgány žalovaného státu nepřijaly dostatečná preventivní opatření k ochraně životů osob, ačkoli měly k dispozici dostatek zpravodajských informací o chystaném teroristickém útoku čečenských separatistů na školu v Beslanu, jakož i z důvodu, že vyšetřování předmětných událostí trpělo četnými nedostatky. Ve vztahu k pěti stěžovatelům Soud dále shledal porušení článku 2 Úmluvy i proto, že plánování a řízení záchranné operace nebylo vedeno způsobem, aby byly minimalizovány ztráty na životech rukojmí, a též z důvodu použití hrubé síly ze strany zasahujících ozbrojených složek v míře, která nebyla za daných okolností absolutně nezbytná. K porušení práva všech stěžovatelů na účinný vnitrostátní prostředek nápravy dle článku 13 Úmluvy naopak dle Soudu nedošlo.

I. *Skutkové okolnosti*

Stížnost byla podána oběťmi a pozůstalými teroristického útoku, který se odehrál ve dnech 1. až 3. září 2004 ve městě Beslan poté, co se tamní školy zmocnila asi třicetičlenná skupina čečenských islamistických separatistů.

Ozbrojenci zadržovali jako rukojmí téměř 1 200 osob, včetně přibližně 800 dětí, které shromáždily ve školní tělocvičně. Zatímco teroristé proměnili školní budovu v improvizovanou pevnost, v níž rozmístili řadu výbušných zařízení, střelen a pastí, policie a armáda objekt obklíčily. Útočníci v rámci vyjednávání odmítli zásoby potravin, vody a léků pro rukojmí. v důsledku toho byly zadržené osoby drženy v nelidských podmínkách o hladu, žizni, nedostatku spánku a při neutuchajícím strachu o své životy, který byl přiživován nemilosrdnými popravami těch zajatců, kteří neuposlechli příkazy separatistů, případně byli jen považováni za nebezpečné. Separatisté výměnou za životy rukojmí požadovali úplné stažení ruských ozbrojených sil z Čečenska a uznání jeho nezávislosti na půdě Organizace spojených národů.

Poslední den se podařilo vyjednat přístup čtyř zdravotníků na školní dvůr za účelem odstranění těl asi dvaceti zabitých rukojmí. Přibližně ve 13 hodin však tyto práce přerušila náhlá silná exploze ve východním křídle budovy, kde se nacházela tělocvična. Po necelé minutě se ozvala další exploze, načež se hořící střešní konstrukce tělocvičny zhroutila a připravila o život asi 160 lidí, téměř polovinu obětí masakru. Dle závěrů pozdějšího vyšetřování byla za příčinu výbuchu ozna-

čena exploze bomby nastražené čečenskými separatisty. Existuje však i nahrávka, která naznačuje, že těsně před výbuchem byly ruskými bezpečnostními složkami na střechu školy vypáleny dva minometné granáty. V nastalém chaosu uvnitř budovy začali teroristé střílet na rukojmí, která se snažila uprchnout. Asi tři stovky rukojmí se části teroristů podařilo přemístit do školní jídelny, kde byli donuceni postavit se do oken, kde se nikoliv výjimečně stali terčem palby. Dle odhadů až 100 z nich přišlo o život právě kvůli tomu, že z nich ozbrojenci udělali lidské štíty.

Náhle došlo k třetí mocné explozi, po níž vtrhly do budovy a zahájily záchrannou operaci ruské bezpečnostní složky. Dle četných svědeckých výpovědí, které se rozcházejí se závěry oficiálního vyšetřování, vjel okolo 14. hodiny na školní dvůr tank, který začal pálit směrem k jídelně. Spolu s ním se na místě objevily i dva těžké obrněné transportéry, které zahájily kulometnou palbu. Budova byla nadto ostřelována z vnějšku dalším tankem, granátometry a plamenometry. Přinejmenším jedna střela měla být na budovu vypálena dokonce z vrtulníku. Po dvou hodinách od začátku operace ovládly ruské jednotky většinu budovy; střelba však utichla až ve večerních hodinách.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

Stěžovatelé shodně poukazovali na nepřijetí preventivních opatření k ochraně životů osob před teroristickou hrozbou, o níž měly příslušné orgány dostatečné povědomí, a na četné nedostatky v procesu vyšetřování předmětných událostí. Skupina pěti stěžovatelů dále spatřovala porušení práva na život i v řadě dalších pochybení při plánování a vedení záchranné operace a použití síly ze strany zasahujících ozbrojených složek ve větší míře, než bylo za daných okolností nezbytně nutné. Kromě toho tvrdili, že jim nebyl umožněn přístup k řadě významných dokumentů založených ve vyšetřovacím spise.

a) K povinnosti přijmout preventivní opatření k ochraně lidských životů

Soud na úvod připomněl, že z článku 2 Úmluvy vyplývá mj. pozitivní povinnost vnitrostátních orgánů k přijetí preventivních opatření k ochraně životů jednotlivců před trestnými činy třetích osob. Bylo-li Soudu předloženo tvrzení o nesplnění závazku chránit právo na život, musí se přesvědčit, že příslušné orgány v dané chvíli věděly nebo měly vědět, že jedna nebo několik osob jsou reálně a bezprostředně ohroženy na životě trestnými činy třetích osob, a nepřijaly v rámci svých pravomocí přiměřená opatření pro odvrácení tohoto nebezpečí (*Osman proti Spojenému království*, č. 23452/94, rozsudek velkého senátu ze dne 28. října 1998, § 115 a 116). Stejně úvahy se uplatní i tehdy, nelze-li hrozbu vztáhnout k individuálním osobám, ale ke společnosti jako celku (*Mastromatteo proti Itálii*,

č. 37703/97, rozsudek velkého senátu ze dne 24. října 2002, § 69).

Z dostupných informací Soud naznal, že ruské úřady měly přinejmenším několik dní před útokem dostatek zpravodajských informací o pohybu skupiny ozbrojenců v dané lokalitě, jejich záměru obsadit v první školní den blíže neurčené školské zařízení a zajmout zde rukojmí. Ve světle dřívějších násilných útoků ze strany čečenských separatistů, které si z řad rukojmí vyžádaly četné oběti, nemohly být tyto informace brány na lehkou váhu. Existence reálného a bezprostředního rizika pro životy blíže neurčeného okruhu osob musela být tudíž příslušným orgánům zřejmá. v reakci na tuto hrozbu byla sice určitá bezpečnostní opatření přijata, např. posíleny kontroly na silnicích, ta však ve svém souhrnu byla zjevně nepřiměřená. Soudu označil za zvláště zářející skutečnost, že navzdory vážnosti, bezprostřednosti a konkrétnosti hrozby orgány nezvýšily ochranu škol v dané oblasti. Stejně tak o její existenci nevyrozuměly orgány místní správy, vedení ohrožených zařízení či veřejnost. Absence těchto opatření ve svém souhrnu vedla k tomu, že početná skupina ozbrojenců byla schopna se pečlivě připravit, přepravit do místa činu a obsadit školu, aniž by narazila na jakákoliv bezpečnostní opatření s výjimkou jednoho policisty, kterého bez větších obtíží odzbrojila. Ruské orgány tedy nepřijaly taková opatření, která by byla s to zabránit nebo snížit jim známé riziko ztrát na životech, přestože bylo předvídatelné, že cílem útoku je natolik zranitelná skupina obyvatel, jako jsou děti. Článek 2 Úmluvy byl v tomto ohledu porušen.

b) K požadavku na vedení účinného vyšetřování

Dle ustálené judikatury platí, že lze-li hájitelně tvrdit, že došlo k úmrtí jednotlivce v důsledku použití síly ze strany orgánů veřejné moci, článek 2 Úmluvy vyžaduje, aby proběhlo účinné vyšetřování předmětných událostí. Takové vyšetřování musí být vedeno urychleně a bez zbytečných průtahů, nezávisle, řádně a pod dohledem veřejnosti a rodin obětí. Aby bylo vyšetřování řádné, musí být způsobilé vést k určení, zda bylo použito síly za daných okolností ospravedlnitelné, jakož i ke zjištění totožnosti odpovědných osob a případně jejich odpovídajícímu potrestání (*Armani da Silva proti Spojenému království*, č. 5878/08, rozsudek velkého senátu ze dne 30. března 2016, § 240–243).

V projednávané věci ruské orgány za účelem objasnění okolností, za nichž došlo k této tragické události, provedly řadu vyšetřovacích úkonů, výslech stovek očitých svědků nevyjímaje. Navzdory tomu vyšetřování trpělo řadou konkrétních nedostatků, které zásadně ovlivnily jeho závěry.

Zaprve Soud podrobil kritice, že příčina úmrtí byla u většiny obětí konstatována pouze na základě vnějšího ohledání, aniž by byla jejich těla podrobena hlubšímu forenznímu zkoumání nebo pitvě. Takto bylo asi u třetiny obětí shledáno, že zemřely v důsledku roz-

sáhlých popálenin. Dle Soudu se nelze spokojit se závěrem vyšetřování, že žádné z úmrtí civilistů není přičitatelné jednání zasahujících příslušníků ozbrojených složek, když z jejich těl nebyly ani vyjmuty a podrobeny zkoumání kovové úlomky, střepiny či kulky. Soud zde vyzdvihl vysoký standard vytyčený článkem 2 Úmluvy, dle něhož jakékoli nedostatky ve vyšetřování, které jsou způsobilé podkopat jeho schopnost objasnit příčinu úmrtí osob nebo určit odpovědné osoby, povedou k závěru o porušení povinnosti vykonat řádné a účinné vyšetřování (*Al-Skeini a ostatní proti Spojenému království*, č. 55721/07, rozsudek velkého senátu ze dne 7. července 2011, § 166). Určení příčin úmrtí jen na základě vnějších zranění nelze dle Soudu odůvodnit ani potřebou urychleně objasnit totožnost obětí či obtížemi s uskladením tolika těl pro potřeby pozdějšího zkoumání. Na tomto místě se Soud znovu pozastavil nad tím, že navzdory pravděpodobnosti, že incident skončí krveprolitím, nepodnikly příslušné orgány žádné kroky, aby s předstihem zajistily dostatečné kapacity pro uskladnění těl možných obětí. Tento nedostatek mohl být nadto zhojen i následně, pokud by soudy vyhověly návrhům příbuzných na exhumaci těl a připustily tak jejich dodatečné ohledání za účelem přesného zjištění příčin úmrtí. Všechny tyto návrhy na doplnění dokazování však byly zamítnuty. Aniž by Soud spekoval, zda tímto postupem bylo možné v jednotlivých případech objasnit přesné příčiny úmrtí, měl v každém případě za to, že upřímné úsilí zjistit, zda ruské ozbrojené složky nemají na svědomí životy civilistů, mělo být jedním z hlavních úkolů vyšetřování.

Zadruhé Soud spatřoval pochybení i v nepatřičně uspěchaném postupu bezprostředně po tragédii při ohledání místa činu a zajištění relevantních důkazů. Těmito úkoly bylo pověřeno na šedesát vyšetřovatelů, jejichž pozorování byla promítnuta do rozsáhlé zprávy – klíčového důkazního materiálu pro účely vnitrostátních řízení. Dle Soudu však tato zpráva nebyla úplná a trpěla četnými nedostatky. Za daných okolností bylo nezbytné, aby bylo místo události zajištěno až do doby, než bude dokončeno podrobné forenzní zkoumání. Těla obětí byla přesto unáhleně odstraněna. Stejně tak bylo už den po tragédii zahájeno odklizení trosk budovy s využitím těžké techniky, načež bylo místo zpřístupněno dokonce i třetím osobám. Vyšetřovatelům tak nebyl poskytnut dostatečný čas pro podrobné ohledání místa činu. To ve výsledku vedlo k tomu, že jejich zpráva neobsahovala zcela zásadní informace, jako je lokace nalezených těl, lidských ostatků či zbytků zbraní a munice. Řada svědků také potvrdila, že mnohé zjevně významné důkazy, včetně lidských ostatků, osobních věcí obětí či úlomků zbraní a střeliva, byly následně dohledatelné na místní skládce.

Zatřetí se Soud zabýval tím, zda byla v rámci vyšetřování dostatečně šetřena otázka použití smrtící síly ze

strany bezpečnostních složek. Soud uznal, že byla podniknuta řada kroků k objasnění, do jaké míry měl stát svůj podíl na chodu a následcích událostí. Tak např. ve dvou případech vyústila řízení v konstatování viny dvou příslušníků bezpečnostních složek ze zanedbání služebních povinností. Naopak v dalším řízení, které prozatím nebylo pravomocně uzavřeno, bylo stíhání jiných úředních osob zastaveno. Vyšetřováním bylo prokázáno, že se ruské ozbrojené složky při zásahu uchýlily k užití rozsáhlého arzenálu těžkých zbraní, které nejenže mají potenciálně smrtící účinky, ale nelze jimi cílit na konkrétní osoby, jelikož vyvolávají smrtící účinky vůči všem osobám, které se nacházejí v místě užití. Na rozdíl od závěrů vnitrostátního vyšetřování a tvrzení vlády však měl Soud ve světle ostatních dostupných důkazů za to, že tyto zbraně byly použity v době, kdy se v budově stále nacházely stovky rukojmí. Za neudržitelný pak označil závěr vyšetřovatelů, že nikdo z rukojmí nebyl usmrčen či zraněn v důsledku zákroku ozbrojených složek. Podle Soudu tedy vyšetřování nebylo vedeno takovým způsobem, aby byla dostatečně prošetřena otázka použití síly ze strany příslušníků ozbrojených složek, což zabránilo určení příčinné souvislosti mezi použitou silou a ztrátami na životech civilních osob.

Konečně stěžovatelé namítali, že jim nebylo umožněno seznámit se s klíčovými dokumenty ze spisu. Soud poznamenal, že míra, v níž musí být vyšetřování podrobena veřejné kontrole, se může lišit případ od případu. Vždy však musí být nejbližším příbuzným oběti umožněno, aby se mohli na řízení podílet způsobem, který je nezbytný k tomu, aby mohli hájit své legitimní zájmy (*Ahmed Özkan a ostatní proti Turecku*, č. 21689/93, rozsudek ze dne 6. dubna 2004, § 311–314). Soud měl v projednávané věci za prokázané, že v několika případech byly žádosti příbuzných o přístup k dokumentům obsaženým ve vyšetřovacím spisu, jako jsou listiny o ustanovení znalců, jejich posudky, rozhodnutí o zastavení trestních stíhání proti úředním osobám, protokoly o svědeckých výpovědích atd., odmítnuty s poukazem na důvěrnost předmětných dokumentů nebo zájem na zajištění účinného průběhu vyšetřování. Vyžadované dokumenty přitom obsahovaly informace o skutečnosti, které leží v samotném jádru oprávněných zájmů obětí a jejich příbuzných. Soud nadto vyzdvihl význam veřejného dohledu nad řízením, neboť za situace, kdy jsou závěry vyšetřování opřeny o utajované dokumenty, *nota bene* patří-li k nim i posudky znalců jmenovaných z členů téže bezpečnostní složky státu, může tím být podkopána důvěra veřejnosti v nezávislý a řádný výkon spravedlnosti.

S ohledem na shora uvedené nedostatky vyšetřování v jejich souhrnu Soud rozhodl o porušení článku 2 Úmluvy i v jeho procesní části.

c) *K namítaným nedostatkům v plánování a řízení operace*

Soud se dále zabýval námitkami pěti stěžovatelů co do nedostatků operace, jejíž plánování a řízení údajně nebylo vedeno úsilím minimalizovat ztráty na životech.

Soud předně shledal, že k nepřijetí odpovídajících opatření přispěla absence jednoho centrálního orgánu, který by byl pověřen plánováním a vedením operace, rozmístěním dostupných zdrojů, koordinací kroků jednotlivých složek působících v terénu a zajištěním výměny informací mezi nimi. K vytvoření operativního střediska pověřeného vedením antiteroristické operace v dané oblasti tak došlo až poté, co se vládě Severní Osetie donesla zpráva o uskutečněném útoku. Složení a řízení tohoto tělesa bylo stanoveno až třicet hodin po vypuknutí krize. Vnitrostátní orgány přitom nebyly schopny vysvětlit prodlení s ustavením tohoto orgánu, který byl však z hlediska plánování a vedení celé operace klíčový. Absence centrálního řízení operace přitom vedla k řadě pochybení při rozhodování a koordinaci činností mezi jednotlivými složkami. Tak např. orgány pověřené vedením záchranných prací, protipožární služba ani zdravotnická zařízení v okolí neobdržely včas informaci o skutečném počtu rukojmí. Přítomní hasiči neobdrželi ani příkaz být v pohotovosti pro případ, že v budově vypukne požár, byť to za daných okolností bylo předvídatelné, a proto ani nebyli vybaveni odpovídajícími ochrannými prostředky. v mezidobí ostatně nebyl připraven žádný, byť provizorní, plán vedení záchranných operací. Nadto nebyla přijata ani žádná opatření k zajištění forezních důkazů, uchování těl případných obětí či jejich pitevnímu ohledání. Dle názoru Soudu je při plánování a vedení podobných operací jedním z prvořadých úkolů koordinačního orgánu jasné rozdělení odpovědnosti mezi dílčí složky záchranného systému a zajištění plynulého toku informací mezi nimi. v projednávané věci však neexistovaly žádné záznamy o rozhodnutích přijatých v rámci střediska pro řízení operace. Zůstává tak nejasné, kdy a kým byla zásadní operativní rozhodnutí přijata a jak byla příslušným složkám oznámena.

Soud proto rozhodl, že ruské orgány nedostály povinnosti přijmout dostatečná opatření k vyloučení či alespoň omezení vedlejších ztrát na životech, k nimž do určité míry přispěla absence jednotného řízení operace, rozdělení odpovědnosti mezi jednotlivými záchrannými složkami a nedostatečné předávání relevantních informací mezi nimi. i v tomto ohledu tudíž došlo k porušení článku 2 Úmluvy.

d) *Zda bylo použití síly ze strany ozbrojených složek absolutně nezbytné*

Týchž pět stěžovatelů dále namítalo, že použití síly ze strany ruských ozbrojených složek nebylo přiměřené okolnostem, jelikož musely vědět, že se v objektu stále nacházela řada rukojmí. Soud zopakoval, že došlo na-

de vši pochybnost k použití potenciálně smrtící síly, když byla budova ostřelována mj. granátometry, plamenomety či tankovými střelami. Účastníci řízení se však rozcházel v názoru, zda nasazení těžkých zbraní přispělo k celkovým ztrátám na životech, zda vnitrostátní právní rámec opravňující k jejich užití byl dostatečně kvalitní a zda byla splněna podmínka „absolutní nezbytnosti“ obsažená ve druhém odstavci článku 2 Úmluvy.

Soud odmítl spekulovat o tom, zda byla jednotlivá úmrtí způsobena ruskými jednotkami. Z předložených důkazů nicméně dovedl, že došlo k použití těžkých zbraní v době, kdy ruské ozbrojené složky nemohly rozumně předpokládat, že se v budově již žádná rukojmí nenacházejí. Ruská strana naopak nebyla schopna na podporu svého tvrzení, že v době použití síly již byla všechna rukojmí evakuována, předložit prakticky žádné důkazy. Za této situace proto Soud učinil závěr, že vzhledem k druhu užitých zbraní, jejichž účinky nelze omezit toliko na zaměřený cíl, a jejich masivnímu nasazení musela palba ozbrojených složek do určité míry přispět ke ztrátám na životech rukojmí. Použití síly jako takové nicméně bylo ve světle druhého odstavce článku 2 Úmluvy ospravedlnitelné. Za situace, kdy došlo v budově k několika výbuchům, po nichž teroristé začali pálit do rukojmí, která se snažila utéci, neměly již příslušné orgány jinou rozumnou možnost než zakročit s použitím silových prostředků.

Kritice Soudu neunikla ani vnitrostátní právní úprava použití síly při antiteroristických operacích. Dle Soudu je namístě rozlišovat mezi rutinními policejními operacemi a rozsáhlými protiteroristickými akcemi. v případě náhlé hrozby či krize se státy mohou uchýlit k takovým řešením, která se jeví být za daných okolností vhodná. Použití smrtící síly se však i v těchto situacích musí řídit pravidlem „absolutní nezbytnosti“ obsaženým ve druhém odstavci článku 2 Úmluvy. Vnitrostátní právní úprava by měla vycházet ze stejné zásady a obsahovat jasné meze pro použití násilí, aby byly minimalizovány ztráty na životech civilních obyvatel. Nejenže ruský právní řád nepodmiňoval použití síly tím, že je s ohledem na okolnosti absolutně nezbytné, ale zároveň připouštěl i užití takových zbraní a munice, které s sebou nesou zjevně neúměrné riziko vedlejších ztrát na životech. Na rozdíl od věci *Finogonov a ostatní proti Rusku* (č. 18299/03 a 27311/03, rozsudek ze dne 20. prosince 2011), která se týkala okolností zásahu ruských ozbrojených složek vůči čečenským separatistům zadržujícím rukojmí v moskevském divadle na Dubrovce, kdy byl do vnitřních prostor budovy vpuštěn přes ventilaci uspávací plyn, došlo v projednávané věci k použití běžných konvenčních zbraní. Pozornosti Soudu nešlo ani to, že právní úprava vyjímala osoby podílející se na protiteroristických operacích z odpovědnosti za jakoukoli škodu či újmu způsobenou na právem chráněných zájmech. Podle Soudu tak žalovaný stát nedostál své povinnos-

ti, aby nastavil relevantní právní úpravu tak, aby obsahovala dostatečné a účinné záruky proti svévoli či zneužití síly, jejíž použití není absolutně nezbytné.

Konečně se Soud zabýval intenzitou použité síly. Připomněl, že druhý odstavec článku 2 Úmluvy nevypočítává jen případy, kdy je dovoleno úmyslně připravit jednotlivce o život, nýbrž shrnuje i situace, kdy je povoleno „užití síly“, která může neúmyslně vyústit i ve zbavení životů. Použitá síla však nesmí být v žádném případě větší, než je s ohledem na okolnosti „absolutně nezbytné“ k dosažení účelů vypočtených v tomto ustanovení. Soud měl pochopení pro mimořádnost situace a složitost rozhodování, před níž stáli velitelé ozbrojených složek v době, kdy v budově došlo k několika výbuchům, po nichž bylo třeba neprodleně zahájit záchrannou operaci. Přesto však museli vést v patrnosti, že se v budově nachází přes tisíc civilistů, včetně stovek dětí. Za dané situace muselo být zjevné, že užití těžkých konvenčních zbraní dopadne nevyhnutelně i na ně. Masivní užití těchto prostředků je tak ve zjevném rozporu s prvořadým cílem operace, tj. ochranou životů rukojmí, a jako takové nemůže být slučitelné s mírou obezřetnosti a péče, která je u provádění operací s užitím smrtící síly vyžadována. Použití těžkých zbraní vůči teroristům i civilistům bez rozdílu nelze považovat za absolutně nezbytné. K porušení článku 2 Úmluvy tak došlo i v této rovině.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Stěžovatelé spatřovali porušení článku 13 Úmluvy ve dvou směrech. Předně v nemožnosti dosáhnout odškodnění po odpovědných úředních osobách a zadruhé v odepření přístupu k relevantním informacím v držení státních orgánů ohledně příčin úmrtí a zra-

nění obětí. Soud s jejich tvrzeními nesouhlasil. Dle Soudu všichni stěžovatelé obdrželi odškodnění z titulu obětí teroristického útoku. Nadto se k nim dostala i peněžitá pomoc ze sbírky, kterou uspořádaly orgány místní správy k zajištění humanitární pomoci obětem. Za situace, kdy existovaly značné obtíže s určením, zda jsou úmrtí či zranění přičitatelná zástupcům státu, nelze dle Soudu orgánům vytýkat, že upřednostnily paušalizovanou náhradu škody dle míry utrpené újmou a bez ohledu na výsledek trestního řízení.

Soud dále zdůraznil význam přístupu obětí a jejich příbuzných k relevantním informacím, aby se dobrali pravdy o předmětných událostech, našli spravedlnost a ujistili se, že odpovědným osobám nebyla poskytnuta beztrestnost. Dle Soudu však stěžovatelé, i když neuspěli s žádostmi o nahlížení do spisu, měli k dispozici dostatek informací o okolnostech tragédie, a to s ohledem na řadu vyšetřování, která byla v dané věci pod dohledem široké veřejnosti a médií vedena. Značné množství informací bylo shromážděno a nakonec i uveřejněno též parlamentními výbory a poslancem Státní dumy.

K porušení článku 13 Úmluvy tedy nedošlo.

III. Odlišná stanoviska

K rozsudku je připojeno společné částečně nesouhlasné stanovisko soudců Hajiyeva a Dedova, kteří se s většinou soudců neztotožňují zejména v tom, že došlo k porušení článku 2 Úmluvy v rovině plánování a řízení operace zahrnující použití smrtící síly, a částečně nesouhlasné stanovisko soudce Pinta de Albuquerque, dle něhož byl porušen i článek 13 Úmluvy.

ZÁVĚREM...

Česká republika se ve třetím čtvrtletí tohoto roku od Soudu dočkala především rozsudku velkého senátu ve věci *Regner proti České republice* (č. 35289/11, rozsudek velkého senátu ze dne 19. září 2017). Soud v něm shledal, že ačkoli se stěžovatel v řízení o přezkumu rozhodnutí Národního bezpečnostního úřadu, jímž mu byla zrušena bezpečnostní prověrka, nemohl seznámit s klíčovým podkladem napadeného rozhodnutí, zprávou zpravodajské služby, jelikož podléhala utajení, nedošlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces. Omezení procesních práv stěžovatele bylo dle Soudu vyváжено postupem správním soudů tak, že nebyla narušena spravedlivá rovnováha mezi stranami sporu. Soudci, kteří ve věci rozhodovali, byli totiž plně obeznámeni s obsahem utajované zprávy, pečlivě zkoumali relevanci a nezbytnost trvání jejího utajení, rozsah jejich přezkumu nebyl omezen na námítky stěžovatele a mohli rozhodnutí NBÚ zrušit, pokud by důvody pro odnětí bezpečnostní prověrky považovali za nepodložené. Česká republika tak byla před velkým senátem Soudu úspěšná potřetí v řadě (v listopadu 2016 uspěla ve věci *Dubská a Krejzová* týkající se porodů v domácím prostředí za pomoci porodní asistentky a v lednu 2015 ve věci *Rohlens* týkající se odsouzení za pokračující trestný čin). Posledním případem, kdy Česká republika s obhajobou u velkého senátu neuspěla, tak zůstává rozsudek *D. H. a ostatní*, od jehož přijetí uplyne příští týden již rovných 10 let. Řízení před štrasburskými orgány v této věci nicméně dosud neskončilo. Byť po přijetí novely školského zákona (č. 82/2015 Sb.), která posílila inkluzivní prostředí na základních školách, Česká republika učinila výrazný krok k odstranění diskriminace romských žáků v přístupu ke vzdělání, dohled Výboru ministrů Rady Evropy nad výkonem rozsudku, zejména z důvodu dosavadní absence výraznějších změn v terénu, stále probíhá.

Ve vztahu k České republice Soud v uplynulém čtvrtletí vydal ještě dvě rozhodnutí – stížnost namítající nepřiměřenou výši soudních poplatků odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy (*Šlechta proti České republice*, č. 29056/13, rozhodnutí ze dne 26. září 2017) a stížnost na nepřiměřenou délku řízení pro zneužití práva podat stížnost (*Skupa proti České republice*, č. 30700/13, rozhodnutí ze dne 26. září 2017).

Během třetího čtvrtletí Soud vydal nebývale málo senátních a velko-senátních rozsudků. Zatímco od počátku roku 2016 takových rozsudků Soud přijal v průměru 91 měsíčně, v červenci a září letošního roku (v srpnu byly soudní prázdniny) jich bylo jen

36 za měsíc. Pokles zaznamenal i počet rozsudků vydaných výbory Soudu, tedy případy, které jsou řešeny na základě ustálené judikatury Soudu, i když méně výrazný (44 rozsudků měsíčně oproti dlouhodobému průměru 50 rozsudků).

Příští číslo Zpravodaje proto patrně bude trochu útlejší, než bývá zvykem. I tak se v něm nicméně dočtete mnoho zajímavého a důležitého. V první řadě zmiňme věc *Bărbulescu proti Rumunsku* (č. 61496/08, rozsudek velkého senátu ze dne 5. září 2017), v níž Soud blíže definoval podmínky, za nichž zaměstnavatel může **sledovat elektronickou komunikaci zaměstnanců na pracovišti**.

Zabývat se budeme i rozsudkem *Fabián proti Maďarsku* (č. 78117/13, rozsudek velkého senátu ze dne 5. září 2017), v němž Soud aproboval, že stát může, aniž by porušil zákaz diskriminace zakotvený v článku 14 Úmluvy, **pozastavit výplatu starobního důchodu jen pracujícím státním zaměstnancům** a vůči pracujícím v soukromé sféře ve výplatě starobního důchodu pokračovat.

Ve věci *Carvalho Pinto de Sousa Morais proti Portugalu* (č. 17484/12, rozsudek ze dne 25. července 2017) Soud konstatoval, že rozhodnutí snížit výši odškodnění za nemajetkovou újmu způsobenou nevydařenou gynekologickou operací mající za následek **ztrátu sexuálního života** stěžovatelky s odůvodněním, že stěžovatelce již je 50 let a má dvě děti, a sexuální život pro ni již tedy není důležitý, představuje diskriminaci na základě pohlaví.

Svůj význam má i věc *Dakir proti Belgii* (č. 4619/12, rozsudek ze dne 11. července 2017), v níž Soud rozvedl svou judikaturu započatou ve věci *S. A. S. proti Francii* (č. 43835/11, rozsudek velkého senátu ze dne 1. července 2014), řešící přípustnost **zákazu úplného zahalování obličeje**, včetně nošení nikábu, **na veřejných prostranstvích**.

Konečně, ve věci *M. L. proti Norsku* (č. 43701/14, rozsudek ze dne 7. září 2017) Soud shledal, že **postup Barnevernu**, orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který se rozhodl mladšího syna stěžovatelky umístit do jiné pěstounské rodiny než staršího syna, který byl v minulosti svěřen do pěstounské péče její matky a nevlastního otce, neporušil její právo na respektování rodinného života.

Tolik tedy krátká sonda do aktuální judikatury Soudu, více v příštím Zpravodaji.

Petr Konůpka,
zástupce vládního zmocněnce